

3004

29593

SPRAWOZDANIE DWUDZIESTE
DYREKCYI C. K. GIMNAZYUM III.
W KRAKOWIE
ZA ROK SZKOLNY 1903.

TRZEŚĆ:

1. Antoni Mazanowski: Kilka uwag o rozbiórce »Balladyny« w kl. VII.
2. Część urzędowa.

Hubert

W KRAKOWIE
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

DRUK W. L. ANCZYCA I SP.
1903.

3001

29535

3001

SPRAWOZDANIE DWUDZIESTE
DYREKCYI C. K. GIMNAZyum III.
W KRAKOWIE
ZA ROK SZKOLNY 1903.

TRESC:

1. Antoni Mazanowski: Kilka uwag o rozbiórce »Balladyny« w kl. VII.
2. Część urzędowa.

W KRAKOWIE.
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

DRUK W. L. ANCZYCA I SP.
1903.

KILKA UWAG O ROZBIORZE

BALLADYNY

w klasie siódmej.

I.

Duch czasu od lat niewiele rozsiewa w literaturze naszej ziarna, kryjące w swem łonie bujność niespożyta, rokujące w przyszłości plony i dziwnie młodociane serca ku ojczystym rzeczom aż do zbytku niekiedy zaczarowujące. Jak niegdyś w czasie wojującego romantyzmu, tak i dziś młodzież starsza w lot chwyta każdy celniejszy poemat, każdą nieco wybitniejszą powieść, rozczytuje się w niej, spiera się o nią, opromienia ją własnem uwielbieniem, na wyżyny podnosi zapalem własnego serca, wcale a wcale niesklonna do słuchania gderliwych w jej mniemaniu — acz niejednokrotnie wcale słusznych — zrzędzeń starszych. *Libri semper virescit amor*. Jesteśmy świadkami takiego zjawiska, że każdy młeczak czyta książkę lub gazetę, każdy wyrostek pisze wiersze, każdy gołowąs krytykuje, a każdy student gromadzi własną bibliotekę. Ten stan rzeczy ma swoje ujemne, ale też i dobre strony. Sprzyja on mianowicie nadzwyczajnie rozpowszechnieniu wiedzy literackiej. Mnóstwo historyczno-literackich wiadomości, do których dawniej trzeba było zgnać ucznia, nabywa się dziś — że tak powiem — bez współudziału profesora. Stąd jednak nie wynika, aby zadanie nauczyciela ojczystej literatury było teraz łatwiejsze, aniżeli przed laty; owszem — przeciwnie. Im lepiej przygotowany uczniowski materiał, tem trudniejsza praca pedagogicznego kierownika, tem większa jego odpowiedzialność.

Zadaniem tej nauki w wyższych klasach ma być — jak powszechnie wiadomo — poznanie postępu i rozwoju ducha narodowego. Osiąga się je za pomocą rozpatrywania dziejów lite-

ratury w ich stopniowym pochodzie przez wieki, ale głównie za pomocą gruntownej lektury arcydzieł ojczyzniego piśmiennictwa. Na niej spoczywa punkt ciężkości całej nauki. Wobec tego pierwszorzędnej wagi nabiera pytanie, co czytać? Ale szkolnictwo nasze dało na to pytanie odpowiedź wcale wystarczającą wskutek różnostronnych debat, dyskusyi, wskazówek, w ciągu lat kilkunastu zajmujących koła fachowe. Mniej korzystnie załatwiła się druga kwestya: jak czytać?

Prawda, że instrukcye i w tym kierunku nie pozostały dłużne odpowiedzi; ale rady i wskazówki obracają się — jak to z natury rzeczy wynika — w kole ogólników. Dla przykładu podaję parę takich rad, zresztą bardzo cennych i z punktu widzenia dydaktycznego ponad wszelką wątpliwość rozumnych. »Błędne jest postępowanie tych, którzy nie pozwalają utworowi samemu działać na wrażliwe serce ucznia, lecz za swój obowiązek uważają krok za krokiem za rękę niejako prowadzić ucznia i każdy szczegół umiejętnie mu wytłómaczyć. Takie postępowanie zabija ducha utworu, ściiera zeń barwę świeżości, nadto niszczy wszelki pedagogiczny wpływ, jaki utwór piękny na wrażliwym, naiwnie przystępnem sercu ucznia wywrzeć powinien, a wreszcie nie zachęca ucznia do dalszego samodzielnego czytania«¹⁾. Ale nie należy stąd sądzić, iżby samo przeczytanie utworu wystarczało. »Najczęściej chodzi czytającemu tylko o zaznajomienie się z treścią dzieła w ogólności, na szczegóły zaś nie wiele zważa i chociażby tu i owdzie czy to wyraz jaki czy rzecz sama nie dość były jasne, jeżeli główny wątek rzeczy pochwyty, zadowala się tem. Otóż chodzi o to, aby młodzież nauczyć czytać rozumnie«²⁾.

»Zrozumienie jednak opierać się powinno na samej osnowie rzeczy odczytanej. Wszystko, czego niema w samejże rzeczy — z bardzo rzadkimi wyjątkami do zrozumienia nie pomaga, lecz szkodzi mu nie mało. Trzeba ucznia do tego przyzwyczajać, aby starał się dochodzić myśli pisarza z odczytanych zdań i wyrazów«³⁾. Każdy pedagog uzna zupełną trafność tych uwag, ale też każdy widzi, jak są ogólnikowe. Są one na kształt

¹⁾ Instrukcya do nauki j. pol.

²⁾ i ³⁾ T. s.

misternego dłutka lub rylca, którymi ma się wyciosać ze szlachetnej bryły piękny posążek; dłutko może być przednie, jeżeli jednak ręka je umie niewprawna lub nieudolna, — nie tylko posągu nie wyciosa, lecz i drogi kamień zepsuje.

Nauczyciel polszczyzny musi sobie sam tworzyć pomysły rozbiorów, stosując je do mnogich warunków miejsca, czasu i okoliczności. Są podręczne książki, monografie, rozprawy naukowo-literackie lub ich niema; jest czas i ochota do studyowania ich lub niema; jest materyał uczniów dostatecznie przygotowany lub go niema: to najpospolitsze warunki.

Wszelako bierze się w rachubę i ciągła zmiana wartości w ocenianiu zarówno dzieł jak twórców literatury. W *Hecaton-tas* Starowolskiego znajdzie czytelnik nazwiska Ujazdowskiego, Broniewskiego, Ilowskiego, Chilcheniusa, a nie znajdzie wcale Kadłubka, Reja, Miaskowskiego, Sępa Szarzyńskiego; Krasicki w książce *O rymotworstwie* króciutko zbywa Kochowskiego i Potockiego, pomija milezeniem Trembeckiego, a daleko szerzej rozwodzi się nad Chrościńskim, Skopem, Minasowiczem; dzisiaj zapal dla Słowackiego wyrósł potężnie, *Król-Duch* staje do pary z *Panem Tadeuszem*, ale któż może zaręczyć, że jutro nie przybędzie im do towarzystwa *Nieboska*?

Nauczyciel musi się z tem liczyć — wprawdzie nie o tyle, iżby schlebiał kaprysom niedorzecznej mody, urojonych pretensyi, byle jakich teoryjek estetyczno-krytycznych, wieszanych na kolku dnia dzisiejszego po to, aby je jutro strącić w pył niepamięci; ale zawsze o tyle, o ile dla należytego zrozumienia dzieł wydobywają się z mroków i tajemnic genialnej twórczości z upływem czasu coraz nowe promyki, uświadamiane po odrobince a wciąż i coraz ogólniej, boć nikt mi nie zaprzeczy, że ze zrozumieniem arcydzieł sprawa ma się tak, jak z koncertem Wojskiego: rozchodzi się

»muzyka coraz szersza, coraz dalsza

coraz cichsza i coraz czystsza, doskonalsza...«

Jeszcze dziś jest tłum ludzi, którzy dziwią się zachwytowi dla *Króla Ducha*, przyznając, że go nie rozumieją; ale już dziś spotyka się znaczny zastęp ludzi, którzy z entuzjazmem brną przez nastrzępione jak las dziewiczy trudności potężnego dzieła — i znajdują tam blaskami pałające kwiaty paproci..

Nauczyciel musi się z tem liczyć, jeżeli nie chce się dobrowolnie skazać na to poniżenie, że go młodzi wyprzedzą... Jakkolwiek tedy stan rzeczy co do rozbiórów jest ten, że co nauczyciel, to inny rozbiór, jednakże ustalił się wogóle pewien szablon, dość powszechnie praktykowany, wedle którego w dziełach roztrząsa się mniej więcej: genezę, treść, charakterystyki osób, znaczenie. Pierwszą i ostatnią część bierze się z dziejów literatury; dwóch środkowych części rozbioru dostarcza dzieło samo. Zdaje mi się, że w takim rozbiórze za wiele bywa historyi literatury, za mało natomiast samego dzieła. Wszystko dziś dąży ku temu, aby ograniczyć wiadomości o koło dzieł zdobyte, a natomiast pogłębić lekturę i znajomość dzieł; wszystko zachęca do tego: i książka szkolna, obficie zaopatrzona w szczegóły historyczno-literackie, i mnogość podręczników, z którymi się uczeń co krok spotyka, i komentowane wydania arcydzieł dla młodzieży... Zewnętrzne okoliczności, dzieł dotyczące, łatwe są do nauki, chwytają się umysłów najslabszych uczniów, stają się elementarzem wiedzy. Czas głębiej sięgnąć w twórczość, rozpoznać samemu i wpoić uczniom świadomość tego, co kryją głębokie sztolnie znakomitych tworów naszych poetów. Sprawa warta zachodu i mozolu. Wszak każde arcydzieło — to wspaniały przybytek genialnego rozmysłu, potężny wyrazem, niewątpliwie trudny do ujęcia, ale trudność nagradza się sownie rozkoszą uświadomionej lektury.

Jak pogłębić lekturę?

Odpowiedź na to pytanie nie powinna być schematem, praktykowanym przy każdym dziele. W myśl cennej wskazówki, że zrozumienie ma się oprzeć na samem dziele, wydobywam zeń właśnie to, co jest dla poznania danego dzieła nieodzownem, co stanowi istotne jego znamiona. Przykładem następujące uwagi o lekturze *Balladyny*.

II.

Posiadamy o tej tragedyi w krytyce literackiej wiele sądów różnych, czasem krańcowo sobie przeciwnych.

Krasiński w liście do Gaszyńskiego pisał, że jest to dzieło, które w głowie Słowackiego duch Szekspira porodził; profesor

Malecki rozpatruje w niem wpływ *Odprawy posłów* Kochanowskiego. Prof. Tarnowski¹⁾ mniema, że »jest ona niby dramatem, a dramatycznego w sobie nie ma nic«. Natomiast Bałucki z uniesieniem woła: »Niepodobna na zimno czytać tego dramatu; nerwy drgają jak struny, uderzane co chwila i szarpane namiętnością i boleścią osób działających. Tragiczność sytuacji jest przerażającą, pełną strasznych efektów«²⁾. Belcikowski czuje, że »całość przemawia doń życiem, barwnością; wszystkie części składają się szykownie i zrastają ze sobą w jeden organizm«³⁾. Prof. Tarnowski zaś zarzuca jako jeden z ważnych błędów niejasność, twierdząc, »że się w niej wszystko rozlaży i rozpada«⁴⁾.

Przykłady te wystarczą na stwierdzenie, jak różnią się zdania o rzeczonym poemacie. Są to opinie nie obowiązujące przy szkolnym rozbiorze, gdyż czerpali je krytycy nie w tragedyi — raczej poza nią. Dla szkolnego rozbioru natomiast nadzwyczaj ważne wszystko, co sam Słowacki o *Balladynie* myślał, a co może w jakibądź sposób oświecić intencje i zamiary poety. W cudnym liście na czele tragedyi do Krasńskiego pisał, że »patrzac na stary zamek Bony, koronujący ruinami mury Krzemieńca, marzył, że z czasem w ten wieniec wyszczerbionych murów nasypie widm, duchów, rycerzy, że odbuduje upadłe sale i oświeci je przez okna ogniem piorunowych nocy«. A gdy już tego dopełnił — powiada: »Wychodzi na świat *Balladyna* z aryostycznym uśmiechem na twarzy, obdarzona wewnętrzną siłą urągania się z tłumu ludzkiego, z porządku i ładu, jakim się wszystko dzieje na świecie, z nieprzewidzianych owoców, które wydają drzewa, ręką ludzi zaszczerpione. Niech naprawiacz wszelkiego bezprawia Kirkor pada ofiarą czystych swoich zamiarów, niech Grabiec miłuje kuchnię Kirkora, niechaj powietrzna Goplana kocha się w rumianym chłopie, a sentymentalny Filon szuka umyślnie męczarni miłosnej i zmarłej kochanki; niechaj tysiące anachronizmów przerazi śpiących

1) Dwa odczyty: *Balladyna* i *Lilla Weneda*. Poznań 1881 str. 7.

2) *Kobiety dramatów Słowackiego* str. 24.

3) *Ze studyów nad literaturą polską*. Warszawa 1866 str. 552.

4) Dwa odczyty str. 35.

w grobie historyków i kronikarzy, a jeżeli to wszystko ma wewnętrzną siłę żywota... to Balladyna wbrew rozwadze i historii zostanie królową polską, a piorun, który spadł na jej chwilowe panowanie, błysnie i roztworzy mgłę dziejów przeszłości». Wywód powyższy wyświeśla dobrze zamysł poety, wyśmienie ocenia główne figury — i należy go przyjąć dosłownie, jako komentarz idei tragedyi, aż do ostatniego zdania wyłącznie. Dnia 18 grudnia 1834 dodał Słowacki w liście do matki jeszcze parę myśli. »Tragedya cała ułożona tak, jakby ją gmin układał«; dodaje atoli, że »starał się, aby ludzie w niej byli prawdziwymi ludźmi i aby w sercu mieli serca nasze«.

Biorąc przytoczone myśli samego poety za podstawę rozbiur, może nauczyciel ułożyć następujący kwestyonaryusz:

1. Pierwiastek ludowy w tragedyi.
2. Wizerunek psychologiczny bohaterki.
3. Rola Balladyny w tragedyi.
4. Tragiczność *Balladyny*.
5. Ślady obcych wpływów w tragedyi.
6. Bezpośredniość w wyrazie uczuć i różnorodność ich.

W odpowiedzi na pierwsze pytanie dostarczy sam poemat obfitego materiału, a wydobyć jego przy uważnej lekturze nie nastręczy trudności nawet dla przeciętnego ucznia siódmej klasy. Dla przykładu wymieniam szereg ludowych motywów, nie roszcząc zgola pretensyi do całkowitego ich wyczerpania. Główny wątek zdarzenia opiera się na ludowym podaniu o dwóch siostrach, które miały wyjść za królewicza czy możnego pana i za pomocą biegłości w zbieraniu malin postanowiły rozstrzygnąć współzawodnictwo — a jedna zabiła drugą. Podanie to już przed Słowackim upoetyzował Chodźko w balladzie p. t. Maliny. Że natura mści się za zbrodnie, wpływa jasno ze współludziału Goplany w losach Balladyny, co zresztą już i Mickiewicz wskazał w *Liliach*, gdzie również przyroda występuje, jako karcicielka występku. Wiara w Świtezianki, Goplany, elfy, chochliki wzięta od ludu z czasów pierwotnych. Wierzył on, że jeziora, rzeki, strumienie, gęstwiny leśne napelniają roje boginek. Na wzór kwiatów muszą one jesienią składać rumieniec i barwy wiosny i do kamieni białych podobne leżeć przez zimę w głębiach jeziora (I. 2). One płatają

różne psoty ludziom. Oto mostek. Obok mostku mogiła samobójcy. Łoza porasta wokolo. Ktokolwiek tam przejeżdża późną nocą, spotyka go wypadek (I. 2). Na moczarach pojawia się migotliwy ognik. Jest to chochlik, duch obłędu, który całemi nocami wiedzie ludzi na manowce (I. 2). Też same duchy wiją tęczę, uczą słowiki śpiewania, budzą ze snu zimowego wodne jaskółki (I. 2), bo wedle wierzeń ludu jaskółki wiążą się na zimę za nóżki i opadają na dno rzeczulek, a na wiosnę wylatują (I. 2).

Psotny czarcik Chochło »wyprawia hece w stajni, gdzie nad wrotami nie przybito sroki« (IV, 3), a gdy nie wypełnia należycie rozkazów wyższych — wówczas zamykają go na hańbę »w muszli żabiej« i puszczają na jezioro. Pomiedzy tymi duchami a przyrodą istnieje ścisły związek. Goplana przez swe dyabliki roztacza opiekuńcze skrzydła nad stworzeniami drobnymi ze świata natury, a w końcu leci na północ, uczepiona u wianka żorawi. Tak też i stosunek duchów wraz z przyrodą do ludzi bywa zły lub dobry, lecz zawsze blizki i prawie równie ścisły. Rzechy można, że Goplana to usymbolizowanie sił przyrody — i tem się tłómaczy pozorny kaprys miłosny — jej uroczej, pełnej czarującego wdzięku — do gbura i opoja — Grabca. Dla przyrody nie istnieją względy piękności i ogladzenia, jakie dla swych stosunków wynaleźli ludzie. Wszelkie wyrafinowanie uczuć obce dla niej i niezrozumiałe. Czyż nie jest wyrafinowaniem miłość Filona dla wyidealizowanej a nawet zmarłej kochanki. Smętny ten marzyciel wypowiada cudownie piękne jakby perlami nasiane wiersze; pomimo tego jednak Goplana Grabca nie Filona oplata swoją miłością a najściślej z przyrodą zbratany pustelnik woła doń: »Precz odemnie kwiecie beznasienny, Studniom niezdatny jak stłuczone dzbanki...« ¹⁾.

W upodobaniach swych dziwaczna i prawie przygodna — posiada jednakże przyroda — przynajmniej tak ją lud pojmuje —

¹⁾ Włoski społeczny poeta d'Annunzio w sławnej swej powieści p. t. »Tryumf śmierci« wkłada w usta swego bohatera takie marzenie: »Umarłą Hipolitą stałaby się przedmiotem dla myśli, czystym ideałem. Z bytu zależnego i niedoskonałego wstąpiłaby w istnienie doskonale i pewne, porzucając na zawsze słabe, okaleczale i zbyteczne ciało. Zabić ją, by osiąść. Dla tego, kto szuka niezależnej miłości, — niema innego sposobu«. O ileż Filon jest szlachetniejszy od tego modernisty!

pewną etykę i kieruje się nią, potężnie działając na wyobraźnię, uczucia a nawet postęпки człowieka. Oto gęstwiny puszczy pełne tajemniczych szumów mówią drżącemu z przerażenia prostaczkowi, że »szatani się śmieją«, »wiedźma z orszakiem dyablików śmieszy ponure dęby«; to znów »łowiec umarły mglistymi psami mgliste pędzi tury«, albo też »zalane przed wiekami miasta wołają do Boga o litość płaczem wieżowym« (III, 3). Oto młoda pasterka obrywa listki stokrotki, czyniąc ją wrózką swej niepewności, a gdy stokrotka piątym listkiem wróży jej: nie kocha, pasterka umiera (I, 2). Oto okrutna macocha na grobie dzieci mężowskich sadzi kwiatek: Niech Bóg świeci (I, 2). Oto jaskółki uczą się okrucieństwa od ludzi i co rok, nim ulecą za morze, duszą swe stare, zgrzybiałe, biedne matki (IV, 3). Wiedzą też ptaki, zwierzęta i rośliny, kto z pośród ludzi dobry i godzien ich łaski, kto zły i wrogi. Gdy zbliża się ku chacie Balladyna, jaskółka kryje się pod strzechę i cichutko siedzi.

»Gdyby zaś Alina

Wracała z gaju, tobyś ty, mój panie,
Usłyszał w belkach szum i świegotanie,
Jedna za drugą pyrr, pyrr lecą z gniazdek
Do tej dziewczynki i nad nią się kręcą
Niby chmureczka małych czarnych gwiazdek
Nad białą gwiazdką« (II, 7).

I całe przedziwne współzawodnictwo malinowe pomiędzy Balladyną i Aliną dowodzi, że Alina jest kochanką przyrody, która się jej miłościwie poddaje, bo czuje pokrewną sobie duszę. Więc też pierwsze jej słowa są: »Ach, pełno malin...« »Jak mało malin« — skarży się Balladyna, bo przyroda czuje w niej okrutnicę, naturę pierwotnego człowieka, wroga, dążącego do ujarzżenia jej sił, dlatego też stroni od niej, a nawet — jak Goplana powiada — »zbrodnia pogwałcona — mścić się będzie« (II, 1).

Z ust ludu pochodzi i owo podanie o chłopie przemienionym w króla, wyzyskane przez poetę w Grabcu — dzwonkowym królu. Pierwszy ślad mając w *Tysiącu i jednej nocy* (*Abu Hassan i Kalif Arun*) wędrowało ono potem i przez angielskiego Szekspira (*Uglaskanie sekutnicy*), i przez hiszpańskiego Kalderona

(*Życie snem*), i przez niemieckiego Holberga (*Jeppe vom Berge*), u nas wcieliło się w komedję Baryki (*Z chłopca król*) a w 19 w. niemal spólcześnie znalazło zastosowanie w owym epizodzie z *Balladyny* i w komedyi Fredry *Pan Jowialski*.

Z ust ludu wzięta też legenda o pochodzeniu korony od Scyty, który ją podarował Lechowi (I); z ust ludu również objaśnienie nazwy Rusi Czerwonej. Miał król Popiel krwawy żywić karpie ciałami niewolników; co dziesiątego ciał w kawały i na żer rzucał, resztę wymiatał na dworskie pola i użyźniał skiby. Stąd sąsiedzi zwali ziemię kata na pośmiewisko Rusią Czerwoną (I, 1). Ludowe są niektóre sceny, ludowym domek rodzinny *Balladyny*, ludowe śpiewy i śpiewki liczne. Widoczna rzecz, że poeta upostaciował świat wierzeń i mnogich przesądów ludu polskiego, że roztoczył widok kraju polskiego, słowem wyobraził rzecz tak, jakby ją »gmin układał«. Czy jednak ludzie w *Balladynie* mają ludzkie serca?

III.

Nieraz zarzucano *Balladynie* okrucieństwo i nieludzkość czynów, usiłując wykazać, że nawet tak demoniczna zbrodniarka jak Lady Makbet po ludzku doznaje zgryzot sumienia, podczas gdy *Balladyna* nie wzrusza się do końca¹⁾.

Wywody były piękne, ale niesłuszne, gdyż nie polegały na psychologii bohaterki, jak ją poemat odtwarza. Już przed poznaniem Kirkora i przed uświadomieniem ambitnych rojeń widać w niej ślady duszy z natury do zbrodni usposobionej. Goplana mówi, że *Balladyna* »złe ma serce«. Wistocie oschłość, nieczystość i kłamliwość — to główne znamiona złego jej serca. Oschłą okazuje się w zachowaniu się względem matki, w szorstkich odpowiedziach matce i siostrze, gdy ją nazywa »głupią«; nieczysta jest, skoro poza domem schodzi się z Grabcem pomimo ślubowań Kirkorowi; kłamie, kiedy w szumnych wyrazach

¹⁾ Wywody te znaleźć można w Belcikowskiego ut. s. Chmielowskiego rozprawce w *Ateneum* 1880 t. III, str. 171. Tego zdania byłem też i ja w rozprawce p. t. *Balladyna* w szkole średniej (Muzeum).

określa przed Kirkorem swoją miłość, choć serce ma puste. Pod wpływem ponęt świetnej przyszłości brnie w kłamstwie, knuje zamysły, dogadzające ambicyi — i przez to wewnętrzne wrzenie dojrzewa do zbrodni. Dokonywa jej szybkim, bezwiednym ruchem — i w tym samym momencie, gdy przebija siostrę nożem, woła: »Co moje ręce zrobiły? O!...« Niezmiernie interesujące, pełne głębokiej, intuicyjnej a prawdziwej psychologii są słowa Balladyny bezpośrednio po zbrodni. Pozwala ten monolog przeniknąć aż do dna duszy zbrodniarki.

»Któż zabija

Za malin dzbanek siostrę? Jeśli z bora
Kto tak zapyta? powiem: ja. Nie mogę
Skłamać i powiem: ja! — Jakto ja?... Wczora
Mogłabym przysiądz, że nie... W las! w las w drogę.
Wczorajsze serce niechaj się za ciebie
Modli. — Ach jam się wczoraj nie modliła.
To źle! źle! źle! dzisiaj już nie czas. Na niebie
Jest Bóg, zapomnę że jest, będę żyła
Jakby nie było Boga...« (II 1).

Czy to się nie wydaje dziwnem, że ta, która dopiero co wepchnęła nóż w ciało siostry — zastrzega się: nie mogę skłamać? Że przypisuje zbrodnię swą temu, iż się wczoraj nie pomodliła, podobnie jak dobrzy, wierzący, bogobojni prostaczkowie dzienne swe niepowodzenia kładą na karb nieuważnych modłów porannych. I ta sama Balladyna wnet po tem dziko woła, że żyć będzie, jakby nie było Boga. Naiwna, dziecinna prostota mieści się w duszy zbrodniarki obok dzikiej i zuchwałej stanowczości w złem. Czy to prawdziwe? Najzupełniej. Badania i spostrzeżenia, dokonane przez niepospolitych znawców duszy ludzkiej *in anima vili* stwierdzają, że nawet zatwardziali i okrutni mordercy miewają chwile serdecznej prostoty i dobroci. Dostojewski w swych »Zapiskach z domu martwego«¹⁾ ocenia katorżnika Józefa temi słowy: »był to rzadkiej prawości i łagodności człowiek, spokojny, łagodny, nigdy się z nikim nie kłócił, rzekłbyś dziecko siedmioletnie o postaci Herkulesa«. Toż samo opowiada o wielu zbrodniarzach Antoni Czechów, który

¹⁾ Wydanie dzieł Marksa t. III. str. 71.

pośród nich spędził wiele miesięcy na Sachalinie ¹⁾. I jakże prawdziwie psychologicznie jest to, że Balladynie niekiedy wydaje się, iż ona nie popełniła zbrodni. Dusza łaknie niewinności i uspokojenia — zapada też chwilami na moment jakgdyby w marzenie, że wszystko dokonane — to sen. »Wczoraj mogłaby przysiądz, że nie ona zabiła siostrę«. A gdy jej Goplana wmawia, że cała historia malin i zabicia snem była, Balladyna w słodkiem zamyśleniu szepce:

»To sen... ach prawda... i mnie się wydaje,
Że to sen, sioostro..

I powtarza z kapryśnym uporem:

»To sen...«

Ta sama występna niewiasta mówi o sobie:

»Ja tak trwożliwa, że nawet w ogrodzie
Po jabłko z drzewa upadłe nie sięgam« (III, 5);

ta sama niewiasta idąc mordować Grabka — lęka się bezwstydu gdy mówi:

Nie mogłam spać, nóż leżał przy mnie, wzięłam.
W koszuli — wstyd! gdyby cię kto zobaczył
W koszuli z nożem w ręku?

Wszystko to dziwnie psychologiczne; dusza ludzka składa się z różnych pierwiastków: dobrych i złych. Przemoc jednych nie niweczy bez śladu drugich, żyją one i budzą się chwilami do istnienia, a wówczas przez powłokę zbrodni przegląda człowiek lepszy, czystszy moralnie, niż jest w istocie. W Balladynie gra również wyobraźnia, pamięć dawnej czystości, uczciwość, żadna ludzkich pochwał. Popelnivszy zbrodnię, zamąciła duszę swą do samego dna niepokojem, lękiem, podejrzliwością, wizjami udręczonego serca. Ciągłe śledzi, nieufnie spogląda, w każdym widzi szpiega. »Ludzie tak mówią — zwierza się Kostrynowi — jakoby tajnemi szlaki dążyli ciągle w głąb serca« (III, 2). Niekiedy na moment refleksya ją opamiętywa. Ludzie nie myślą o niej.

¹⁾ Ostrow Sachalin str. 76, 348.

»Bo i czemu ja jestem, aby mną się ludzie
Zajmowali, śledzili, chcieli gubić? — Piekło!
Tysiącem słów nie mogę zabić tego słowa:
On wie« (III. 4).

Ta chorośliwa podejrzliwość sama już dręczy. Ona to Balladynie szepce, gdy Kirkor wyjeżdża, że udaje się na poszukiwanie Aliny, ona Balladynę skłania do zabicia Gralona...

Spółcześnie wyrabia się skutkiem walk, osobistej niedoli, udręczeń w Balladynie twardość serca, które jak kamień staje się nieczułe i niedostępne dla tkliwych uczuć ku matce. Okrutnie obchodzi się z tą biedną staruszką — bo sama nad miarę dręczy się i gryzie. Męki sumienia nieraz się uwidoczniają.

»Rankiem głos sumienia nudzi,
Nad wieczorami dręczy i przeraża;
A nocą ze snu okropnego budzi.
O! gdyby nie to!« (III. 2).

Raz »przerażonem« okiem wodzi po tłumie i szuka czegoś (III, 2), innym razem skarży się, że czerwona plama na czole »pali« (III 3); to znowu łaknie »spokojniejszej godziny, niż wczorajsza«, ale oto »wszystko na nowo odradza się z twarzą okropniejszą« tak dalece, że »zazdrości tej, co dzisiaj rano nią była« (III, 5). Najgorzej bywa wtedy, gdy przerażenie i groza wywołują przed nią okropne wizye; tak podczas uczty zjawia się cień Aliny. Balladyna szepce:

»Czułam to dawno w powietrzu — a teraz
Widzę. Jak błyszczą oczy twoje... Biada...
Niech mi jaki człowiek
Da rękę — ja się boję...
Idź potępiona — odnieś, skąd przyniosłaś
Ten dzbanek pełny czegoś, co się rusza,
Jak to, co w grobie...

Gdy to mówi:

»Ząb jej dzwoni o ząb z przerażenia« (IV, 1).

Nie jest to zatem zbrodniarka, nie ludzkiego nie mająca w sobie. Owszem, cierpi potężne zgryzoty sumienia, wije się wśród mąk różnorodnych a rosnących, aczkolwiek z postępem zbrodnicości dusza hartuje się i twardnieje, ku ludziom pogarda ro-

śnie, wydaje się sama sobie coraz bardziej wartościową w swej przemocy, zwłaszcza, że towarzyszy jej powodzenie aż do tronu. Na pytanie, czy udało się Słowackiemu stworzyć postać o ludzkim sercu, musi wypaść odpowiedź twierdząca.

IV.

Pomijam kwestyę trzecią, piątą i szóstą, bo odpowiedź na nie — wedle mego zdania — łatwa jest i nie nastęcza zgola trudności, jeżeli uczniowie znają odnośne dzieła Szekspira. Natomiast rozważa niejakiej wymaga rozstrzygnięcie pytania, jak rozumieć tragiczność tego utworu? Nie chodzi mi tu zgola o jakąś formułkę, do której możnaby dociągnąć sytuację danego poematu i nazwać ją tragiczną lub nie. W różnych czasach rozmaicie pojmowano tragiczność. Nasz Korzeniowski w swym kursie poezyi w 1823 pisał: »Przez tragiczność rozumie się możliwość obudzenia litości i trwogi«¹⁾. Mickiewicz w lekcji 23 z roku 1843 wypowiada o dramacie słowiańskim doniosłego znaczenia słowa: »Każdy utwór poetycki ma w głębi siebie to życie tajemne, nazwane po szkolnemu cudownością, które wznosząc się w miarę, jak wzrasta zakres utworu, w wierszykach i piosnkach przebija się tylko nakształt lekkiego technienia z krain wyższych, w epopei i dramacie przybiera już widomą postać bóstwa. Trudno też napisać dramat słowiański, któryby obejmował wszystkie żywioły poezyi narodowej. Dramat ten powinienby być lirycznym i przypominać uroczne dźwięki pieśni gminnych, powinienby naśladować opowiadania, jakich wyborny wzór mamy w poematach Serbów i Czarnogórców; powinienby przytem przenosić nas w świat nadziemski. Żeby więc utworzyć dramat, któryby przez całą słowiańszczyznę, przez wszystkie szczeble ludu słowiańskiego mógł być uznany za swój własny, narodowy, trzebaby przebiec cały rozmiar poezyi od piosnki aż do epopei, dotknąć najżywotniejszych uczuć i pojęć, brząknąć jednym ciągiem po wszystkich różnogłośnych strunach, odzywających się w piersiach Słowianina«.

¹⁾ Dzieła t. XII. str. 95.

Otóż pomiędzy tem, co stanowi dramat u Korzeniowskiego, a tem, co we dwadzieścia lat potem podkłada pod to pojęcie Mickiewicz — leży głęboka przepaść. Nie sędzę, żeby zadaniem szkoły średniej było posuwać analizę czytanego utworu aż do tej krytycznej granicy, iżby z rozbioru wylaniały się wnioski, kwalifikujące dany utwór pod sztandar tej lub owej teorii dramatycznej. Jeżeli się jednak uzna, że w dramacie wogóle i zawsze istniały sprężyny, na których zasadza się i za pomocą których posuwa się tragiczne zawikłanie, to nie od rzeczy będzie wyszukać je w *Balladynie*. Jedną taką sprężynę stanowi świat nadzmysłowy. Goplana sama świadczy, że »popłatała ludzkie czyny tak, że Bogu mścicielowi trzeba wziąć grom i opuścić na ludzkie dzieła i winy« (V, 1). Miłość jej dla Grabca dała pobudkę skierowania Kirkora do chaty wdowy, aby wziął Balladynę i pozostawił Grabca Goplanie. Ale stało się, że Skierka nie wiedział, o które dziewczę chodzi i wymyślił środek: niech idą zbierać maliny. Stąd pierwsza zbrodnia. Goplana pogłębia zbrodniczość Balladyny, gdy ta odtrąca jej pośrednictwo w naprawieniu złego. Goplana też daje Grabcowi polską koronę, stąd dla bohaterki pochop do nowej zbrodni. W czasie ucztę śpiew duchów porusza sumienie Balladyny. Obok świata cudownego niemała rola przydzielona przypadkowi, jako sprężynie konfliktu.

Przypadkiem zły most zepsuł złotą karetę Kirkora; przypadkiem Kirkor znalazł w lesie trupa, a stąd zabicie Grolona; przypadkiem dostaje się Grabcowi właśnie korona Lechitów. Ale oprócz cudowności i przypadku motorem tragicznego konfliktu staje się zasada: »natura zbrodnią pogwałcona mścić się będzie« (II, 1). A obok tych i logika czynu, skutek której z jednej zbrodni wypływa w konsekwencji następna. Nadto, jeżeli uwzględniliśmy fakt, że bohaterka przed pierwszą zbrodnią miała już »złe serce«, to można mówić, że była do zbrodni predestynowaną: zatem i przeznaczeniu należy się udział pośród sprężyn zawikłania. Nakoniec Opatrzność rozcina węzeł życia i czynów Balladyny piorunem. Tak zatem: cudowność, przypadek, natura, logika czynu, przeznaczenie, Opatrzność — oto szereg tragicznych czynników, które wywołały, rozesnuły i do katastrofy doprowadziły zawikłanie tragiczne.

Z tego wyvodu płynie wniosek, że Słowacki w *Balladynie* usymbolizował duszę pierwotnego społeczeństwa, w którym siły przyrody i życie ludzkie splotły się w tok niezgłębiony, tajemniczy, mistyczny. Goplana, Alina i Balladyna to trzy stopnie przejściowe od natury do człowieka — i nie powinien nas dziwić ani kaprys pierwszej ani rzekoma potworność ostatniej. Tak pojęta tragedia Słowackiego wydaje mi się potężnem w swoim pomysle dziełem, godnem tego, aby poprzedziło równie wielki później pomysł Popiela w I. rapsodzie *Króla-Ducha*.

Antoni Mazanowski.

CZEŚĆ URZĘDOWA.

I.

GRONO NAUCZYCIELSKIE

przy końcu roku szkolnego 1902/1903.

1. Sołtysik Tomasz, c. k. radca szkolny i dyrektor w VI. randze, honorowy członek Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych, członek Rady miasta Krakowa, członek Rady szkolnej okręgowej.
2. Bylicki Franciszek, dr. fil., profesor w VIII. randze, członek Komisji antropologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie, członek honorowy Stowarzyszenia reformy muzyki kościelnej i Towarzystwa śpiewackiego »Lutnia« w Krakowie, uczył geografii i historii w kl. IVb, Va, VIa+b, VIIb, tygodniowo godzin 18.
3. Dziurzyński Jan, profesor w VIII. randze, zawiadowca gabinetu fizykalnego, uczył matematyki w kl. Va+b, fizyki w kl. VIIa+b, nadto kierował nauką matematyki w kl. VIb, tygodniowo godzin 17.
4. Gustawicz Bronisław, prof. w VIII. randze, członek Komisji fizyograficznej i antropologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie, Towarzystwa ludoznawczego i politechnicznego we Lwowie, honorowy członek galicyjskiego Towarzystwa ochrony zwierząt we Lwowie, członek Kom. egzam. dla nauczycieli i nauczycielek szkół ludowych i wydziałowych, zawiadowca biblioteki polskiej dla młodzieży, uczył matematyki w kl. VIa, VIIa+b, VIIa+b, fizyki w kl. VIIa+b, tygodniowo godzin 19.

5. Kosiński Władysław, dr. fil., profesor w VII. randze, członek Komisji antropologicznej i językowej Akademii Umiejętności w Krakowie, był przez cały rok na urlopie.
6. Kurpiel Antoni, dr. fil., profesor, członek Komisji historyczno-literackiej Akademii Umiejętności w Krakowie, gospodarz kl. VIIa, uczył języka polskiego w kl. VIb, VIIa+b, propedeut. filozof. w kl. VIIa+b, VIIa+b, tygodniowo godzin 17.
7. Mazanowski Antoni, profesor, członek Komisji historyczno-literackiej Akademii Umiejętności w Krakowie, uczył języka polskiego w kl. Vb, VIa, VIIa+b, nadto kierował nauką języka polsk. w kl. Va, tygodniowo godzin 15.
8. Opuszyński Karol, dr. fil., profesor, zawiadowca niemieckiej biblioteki dla młodzieży, gospodarz kl. Va, uczył języka niemieckiego w kl. Va, VIIa+b, nadto kierował nauką jęz. niem. w kl. VIa, tygodniowo godzin 16.
9. Pawlikowski Jan, dr. fil., profesor, gospodarz kl. VIIb, uczył jęz. łacińskiego w kl. VIIb, VIIa, greckiego w kl. Va, VIIb, tygodniowo godzin 19.
10. Przybylski Józef, prof. w VIII. randze, zawiadowca gabinetu historii naturalnej, uczył historii naturalnej w kl. Ia, IIa, IIIa, Va+b, VIa+b, nadto kierował nauką historii naturalnej w kl. Ib i IIb, tygodniowo godzin 18.
11. Ks. Puszet Stanisław, prof. w VII. randze, uczył religii w kl. Va+b, VIa+b, VIIa+b, VIIa+b, tygodniowo godzin 16 i miewał po dwie egzorty.
12. Schmidt Wiktor, profesor, zawiadowca gabinetu archeologicznego, gospodarz kl. VIIa, uczył jęz. łacińskiego w kl. VIIa, greckiego w kl. VIb, VIIa, nadto kierował nauką języka greckiego w kl. VIIa, tygodniowo godzin 19.
13. Ks. Soswiński Antoni, prof. w VIII. randze, gospodarz kl. VIa, uczył języka łacińskiego w kl. Va, VIa, greckiego w kl. VIa, tygodniowo godzin 17.
14. Szarlowski Alojzy, c. k. radca szkolny, profesor w VII. randze, zawiadowca zbiorów geograficzno-historycznych, członek Komisji historycznej Akademii Umiejętności w Krakowie i Towarzystwa historycznego we Lwowie, uczył

- geografii i historyi w kl. VIIa, VIIla+b, nadto kierował nauką historyi w kl. IVa i Vb, tygodniowo godzin 16.
15. Tyrała Jacek, profesor, gospodarz kl. VIIIb, uczył jęz. łacińskiego w kl. VIb, VIIIb, greckiego w kl. VIIIb, tygodniowo godzin 16.
 16. Wasung Władysław, dr. fil., profesor, zawiadowca biblioteki dla nauczycieli, gospodarz kl. VIb, uczył jęz. niemieckiego w kl. IVb, Vb, VIb, VIIla+b, tygodniowo godzin 20.
 17. Winkowski Józef, prof. w VII. randze, był przez cały rok na urlopie; pełni funkcyę dyrektora prywatnego gimnazjum polskiego w Cieszynie.
 18. Tokarski Maryan, dr. wszech nauk lekarskich, nauczyciel, uczył gimnastyki w kl. Ia+b, IIa+b, IIIa+b Va+b, VIa+b, VIIa+b, tygodniowo godzin 24.
 19. Gross Kazimierz, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Ia, uczył jęz. łacińskiego w kl. Ia+b, polskiego w kl. Ia, tygodniowo godzin 19.
 20. Grzędzielski Jan, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIIa, uczył jęz. polsk. w kl. IIIa, IVa+b, niemieckiego w kl. IIa, IIIa, tygodniowo godzin 18.
 21. Januszewski Antoni, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIb, uczył jęz. łacińskiego w kl. IIb, IIIb, greckiego w kl. IIIb, tygodniowo godzin 19.
 22. Rutkowski Kazimierz, dr. wszech nauk lekarskich, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIa, uczył jęz. polskiego w kl. Ib, IIa, matematyki w kl. Ia+b, IIa+b, tygodniowo godzin 18.
 23. Sikora Wincenty, zastępca nauczyciela, uczył jęz. łacińskiego w kl. IVb, greckiego w kl. IVb, tygodniowo godzin 10.
 24. Sikorski Tadeusz, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIb, uczył jęz. greckiego w kl. IIIa, polskiego w kl. IIb, niemieckiego w kl. IIb, IVa, tygodniowo godzin 17.
 25. Ks. Siuda Antoni, zastępca nauczyciela, uczył religii w kl. Ia+b, IIa+b, IIIa+b, IVa+b, tygodniowo godzin 16.
 26. Sosnowski Kazimierz, zastępca nauczyciela, był od 1. lutego na urlopie.

27. Stach Jan, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IVb, uczył matematyki w kl. IIIa+b, IVa+b, historii naturalnej i fizyki w kl. IIIb, IVa+b, tygodniowo godzin 20.
 28. Strojek Jan, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Vb, uczył jęz. łacińskiego w kl. IIIa, Vb, greckiego w kl. Vb, tygodniowo godzin 17.
 29. Tyralski Zygmunt, zastępca nauczyciela, uczył geografii i historii w kl. Ia+b, IIa+b, IIIa+b, tygodniowo godzin 20.
 30. Zachara Józef, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IVa, uczył jęz. łacińskiego w kl. IIa, IVa, greckiego w kl. IVa, tygodniowo godzin 18.
 31. Zamorski Franciszek, zastępca nauczyciela, zawiadowca zbioru książek szkolnych dla młodzieży ubogiej, gospodarz kl. Ib, uczył jęz. polskiego w kl. IIIb, niemieckiego w kl. Ia+b, IIIb, tygodniowo godzin 19.
-

Dr. Künstlinger Dawid uczył religii mojżeszowej tygodniowo godzin 8.

Michalski Stanisław, nauczyciel szkoły wydziałowej im. św. Floryana w Krakowie, uczył gimnastyki w kl. IVa+b, VIIa+b, tygodniowo godzin 8.

Aplikant:

Schirnböck de Renthstetten Leopold, uczył historii naturalnej w kl. Ib, IIb, tygodniowo godzin 4.

Praktykanci:

Długopolski Edmund, uczył historii w kl. Vb, tygodniowo godzin 3.

Hammer Klemens, uczył historii w kl. IVa, tygodniowo godzin 4.

Klich Edward, uczył jęz. polskiego w kl. Va, tygodniowo godzin 3.

Krajewski Władysław, uczył matematyki w kl. VIb, tygodniowo godzin 3.

Nagórzański Franciszek, uczył jęz. greckiego w kl. VIIa, tygodniowo godzin 4.

Smolicki Wojciech, uczył jęz. niemieckiego w kl. VIa, tygodniowo godzin 4.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1. Bylicki Franciszek, j. w., uczył historii kraju rodzinnego w I. półroczu w kl. IVa+b i VIIb, tygodniowo godzin 3; w II. półroczu w kl. IVb, VIa+b i VIIb, tygodniowo godz. 4.
2. Lepki Bohdan, zastępca nauczyciela c. k. gimnazjum św. Jacka w Krakowie, uczył języka ruskiego w 3 oddziałach, tygodniowo godzin 6.
3. Nennel Henryk, pryw. naucz. stenografii, uczył stenografii w 2 oddziałach, tygodniowo godzin 2.
4. Pocięcha Michał, artysta malarz, uczył rysunków w 3 oddziałach, tygodniowo godzin 6.
5. Stach Jan, j. w., uczył kaligrafii w 2 oddziałach, tygodniowo godzin 2.
6. Szarłowski Alojzy, j. w., uczył historii kraju rodzinnego w I. półroczu w kl. VIIa, i VIIa+b, tygodniowo g. 3; w II. półroczu w kl. IVa i VIIa, tygodniowo godzin 2.
7. Świerżyński Michał, pryw. naucz. śpiewu, uczył śpiewu w 2 oddziałach, tygodniowo godzin 4.
8. Tellier Gustaw, pryw. naucz. jęz. francuskiego, uczył jęz. francuskiego w 3 oddziałach, tygodniowo godzin 6.
9. Tyralski Zygmunt, j. w., uczył historii kraju rodzinnego w kl. IIIa+b, tygodniowo godzin 2.

Zmiany w gronie nauczycielskiem w ciągu roku szkolnego 1902/1903.

1. Reskryptem z dnia 18 czerwca 1902, l. 9608 przeniósł J. E. Pan Minister W. i O. profesora Wincentego Maziarskiego w stały stan spoczynku (R. szk. kr. z dnia 27 czerwca, 1902, l. 17768).
2. Reskryptem z dnia 9 czerwca 1902, l. 16471 nadał J. E. Pan Minister W. i O. profesorowi c. k. gimnazjum w Podgórzu Antoniemu Mazanowskiemu i profesorowi c. k. gi-

mnazjum w Wadowicach Jackowi Tyrale posadę nauczyciela w tutejszym zakładzie, a tutejszego zastępcę Maryana Reitera zamianował rzeczywistym nauczycielem c. k. gimnazjum w Podgórzu (Pr. R. szk. kr. z dnia 22 lipca 1902, l. 381).

3. Rozporz. z dnia 23 lipca 1902, l. 21665, przeniosła Wys. c. k. Rada szk. kr. zastępcę nauczyciela Kazimierza Grossa z c. k. gimnazjum w Wadowicach w tym samym charakterze do tutejszego zakładu.
4. Rozporz. z dnia 23 lipca 1902, l. 21668 przeniosła Wys. c. k. Rada szk. kr. zastępcę nauczyciela Stefana Morawieckiego w tym samym charakterze do c. k. gimnazjum w Tarnowie.
5. Rozporz. z dnia 23 lipca 1902, l. 21669 przeniosła Wys. c. k. Rada szk. kr. zastępcę naucz. Ryszarda Ordyńskiego w tym samym charakterze do c. k. gimnazjum w Jaśle.
6. Rozporz. z dnia 5 września 1902, l. 14274 zamianowała Wys. c. k. Rada szk. kr. kandydata stanu nauczycielskiego Tadeusza Sikorskiego zastępcą naucz. w tutejszym zakładzie
7. Reskryptem z dnia 27 sierpnia 1902, l. 25980 zamianował J. E. Pan Minister W. i O. zastępcę nauczyciela Karola Nikla rzeczywistym nauczycielem w c. k. gimnazjum w Buczaczu, a zastępcę nauczyciela Jana Ptaśnika rzeczywistym nauczycielem w c. k. gimnazjum I. w Przemyślu (Pr. R. szk. kr. z dnia 8 września 1902, l. 489).
8. Rozporz. z dnia 23 września 1902, l. 30453 uwolniła Wys. c. k. Rada szk. kr. zastępcę nauczyciela Stanisława Czaplickiego od obowiązków służbowych.
9. Rozporz. z dnia 20 września 1902, l. 28680, zamianowała Wys. c. k. Rada szk. kr. kandydata stanu nauczycielskiego Zygmunta Tyralskiego, zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.
10. Rozporz. z dnia 29 września 1902, l. 31652, poruciła Wys. c. k. Rada szk. kr. naukę gimnastyki w 8 godzinach tygodniowo Stanisławowi Michalskiemu, nauczycielowi szkoły wydz. im. św. Floryana w Krakowie.
11. Rozporz. z dnia 30 września, 1902, l. 31266, zamianowała Wys. c. k. Rada szk. kr. kandydata stanu nauczycielskiego

- dra Kazimierza Rutkowskiego zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.
12. Najw. postanowieniem z dnia 8 grudnia 1902, raczył Jego c. i k. Mość najlaskawiej przyznać dyrektorowi c. k. radcy szkolnemu Tomaszowi Soltysikowi VI. rangę służbową.
 13. Rozporz. z dnia 26 stycznia 1903, l. 1875, zamianowała Wys. c. k. Rada szk. kr. kandydata stanu naucz. Józefa Zacharę zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.
 14. Rozporz. z dnia 26 stycznia 1903, l. 2440 zamianowała Wys. c. k. Rada szk. kr. kandydata stanu naucz. Leopolda Schirnböcka de Renthstetten bezpłatnym aplikantem w tutejszym zakładzie.
-

Rozporz. z dnia 12 lipca 1902, l. 18963, upoważniła Wys. c. k. Rada szk. kr. Dyrekcyę do przyjęcia na rok szk. 1902/3 następujących kandydatów na kurs praktycznego kształcenia: Edmunda Długopolskiego, Klemensa Hammera, Bolesława Kielskiego, Edwarda Klicha, Władysława Krajewskiego i Franciszka Nagórzańskiego. Bolesław Kielski nie zgłosił się, w jego miejsce wstąpił Wojciech Smolicki (R. szk. kr. z dnia 3 października 1902, l. 32294).

Rozporz. z dnia 24 czerwca 1902, l. 17309, udzieliła Wys. c. k. Rada szk. kr. profesorowi drowi Franciszkowi Bylickiemu urlopu na czas od 1 do 21 września 1902.

Reskr. z dnia 22 lipca 1902, l. 16779, udzielił J. E. Pan Minister W. i O. zastępcy nauczyciela Wincentemu Sikorze zmniejszenia obowiązkowej liczby godzin do połowy na przeciąg I. półrocza (R. szk. kr. z dnia 26 sierpnia 1902, l. 23580), a reskryptem z dnia 14 stycznia 1903, l. 127, także na przeciąg II. półrocza r. szk. 1902/1903 (R. szk. kr. z dnia 28 stycznia 1906, l. 2301).

Reskr. z dnia 24 sierpnia 1902, l. 25173 udzielił J. E. Pan Minister W. i O. profesorowi Józefowi Winkowskiemu urlopu na przeciąg jednego roku celem objęcia kierownictwa prywatnego gimnazjum polskiego w Cieszynie (R. szk. kr. z dnia 10 września 1902, l. 27265).

Reskr. z dnia 2 września 1902, l. 27149, udzielił J. E. Pan

Minister W. i O. choremu prof. drowi Władysławowi Kosińskiemu urlopu na przeciąg pierwszego półrocza (R. szk. kr. z d. 23 września 1902, l. 29877), a reskryptem z dnia 7 lutego 1903, l. 3387, także na przeciąg drugiego półrocza r. szk. 1902/3 (R. szk. kr. z dnia 28 lutego 1903 l. 5767).

Reskr. z dnia 28 października 1902, l. 32997 udzielił J. E. Pan Minister W. i O. choremu zastępcy nauczyciela Kazimierzowi Tobiczcykowi urlopu na przeciąg pierwszego półrocza (R. szk. kr. z dnia 17 listopada 1902, l. 37846), a reskr. z dnia 21 lutego 1903, l. 4235, także na przeciąg drugiego półrocza r. szk. 1902/3 (R. szk. kr. z dnia 6 marca 1903, l. 7432).

Reskr. z dnia 18 lutego 1903, l. 4602 udzielił J. E. Pan Minister W. i O. choremu zastępcy nauczyciela Kazimierzowi Sosnowskiemu urlopu na przeciąg drugiego półrocza r. szk. 1902/3 (R. szk. kr. z dnia 6 marca 1903, l. 7119).

II.

Plan nauki w roku szkolnym 1902/3.

A. Przedmioty obowiązkowe.

KLASA I a + b.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Nauka wiary i obyczajów.

Język łaciński, 8 godzin tygodniowo. Nauka o formach prawidłowych, połączona z ćwiczeniami w tłumaczeniu z języka łacińskiego na polski i odwrotnie. Przygodna nauka o najważniejszych zasadach składni i stylistyki elementarnej. Uczenie się na pamięć krótkich zdań i dłuższych ustępów treści jednolitej. Ćwiczenia w ustnem używaniu języka łacińskiego. Od listopada co tydzień jedno zadanie szkolne.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. **Gramatyka**: Elementarna nauka o zdaniu pojedynczem i składni zgody; odmiana imienia i słowa w głównych zarysach; najważniejsze zdania poboczne i znaki pisarskie. — Czytanie wzorów według wypisów, połączone z objaśnieniami rzeczowemi i językowemi. Zdawanie sprawy z ustępów przeczytanych i objaśnionych. — **Deklamacja**: Wygłaszanie z pamięci piękniejszych utworów poetycznych, niekiedy także ustępów prozaicznych. — **Wypracowania piśmienne** 4 na miesiąc. W I. półroczu dyktaty, systematycznie w ustępach ciągłej treści ułożone, a obejmujące ważniejsze zasady i prawa pisowni; w II. półroczu naprzemian ćwiczenia ortograficzne i wypracowania stylistyczne, zrazu tylko szkolne, pod koniec roku także domowe.

Język niemiecki, 6 godzin tygodniowo. Poprawne czytanie, uczenie się na pamięć wyrazów i zwrotów, reprodukcya czy-

tanych ustępów w formie odpowiedzi na pytania; retrowersya; rozmówki na tle ustępów wszechstronnie przerobionych. — Wyglaszanie z pamięci ustępów poetycznych i prozaicznych. — **G r a m a t y k a**: Regularna odmiana imienia i słowa; najważniejsze zasady składni zdania głównego i pobocznego. — Co tydzień zadanie szkolne. Tematy: Ćwiczenia ortograficzne w formie dyktatów na podstawie ustępów przerobionych, pisanie z pamięci ustępów memorowanych, retrowersye.

Geografia, 3 godziny tygodniowo. Zasadnicze wyobrażenia geograficzne na podstawie poglądu. Dienne stanowisko słońca w różnych porach roku ze względu na budynek szkolny i mieszkalny; oryentowanie się w okolicy, na mapie i na globie. Opis i objaśnienie stosunków oświetlenia i ciepłoty w kraju rodzinnym w ciągu roku, o ile one bezpośrednio zawisły od długości dnia i wysokości słońca. Główne formy ładu i wody według ich rozmieszczenia na ziemi; położenie najznacześniejszych państw i miast. Stałe ćwiczenia w czytaniu map, próby w rysowaniu najprostszych przedmiotów geograficznych.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo. **A r y t m e t y k a**: Układ liczb dziesiętkowych. Rzymskie znaki liczb. Cztery główne działania liczbami, mianowanemi i niemianowanemi, całemi i dziesiętnemi. Metryczny układ miar i wag. Nauka o liczbach wielorakich. Podzielność liczb i rozkład na czynniki pierwsze. Wspólna miara i wielokrotność. Elementarna nauka o ułamkach zwyczajnych. — **G e o m e t r y a** (w II. półroczu): Zasadnicze pojęcia ilości przestrzennych. Linie proste, koło, kąt, linie równoległe. Najprostsze własności trójkąta. — Ćwiczenia domowe. W każdym okresie konferencyjnym jedno zadanie szkolne.

Historia naturalna, 2 godziny tygodniowo. **Z o o l o g i a** (6 miesięcy): Zwierzęta ssące (30 gatunków); owady (20 gatunków). — **B o t a n i k a** (4 miesiące): Wiadomości wstępne i opis przedstawicieli rodzin jaskrowatych, krzyżowych, migdałowatych, różowatych, malinowatych, jabłkowatych, ślazo-watych, psinkowatych, wargowych, liliowatych i palm,

z uwzględnieniem form pokrewnych, zwłaszcza uprawnych, pożytecznych i szkodliwych.

Gimnastyka, 2 godziny tygodniowo. Ćwiczenia rzędowe: Tworzenie rzędu i szeregu, obroty w miejscu i w pochodzie. — Ćwiczenia wolne i laskami drewnianymi: Ruchy ramion, nóg i tułowia, dwu- i czterotaktowe. — Ćwiczenia na przyrzędach: Ćwiczenia elementarne z wywijadłem długiem. Skoki wolne. Zwieszenia i pochody na drabinie poziomej i skośnej, wstępowania na drabinie pionowej. Wspinania na linach. Zwieszenia, podpory, woltyże kuczne i okroczone na poręczach. Mocowania liną.

KLASA IIa + b.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Dzieje starego Zakonu.

Język łaciński, 8 godzin tygodniowo. Uzupełnienie nauki o formach prawidłowych i nieodmiennych częściach mowy. Najważniejsze formy nieprawidłowe. Acc. i nom. c. infinitivo, part. coniunctum, abl. absolutus, gerundivum, coniug. periphrastica. Składnia najpospolitszych zdań pobocznych i stylistyka elementarna. Ćwiczenia ustne i memorowanie, jak w klasie I. Co miesiąc 3 zadania szkolne, 1 domowe.

Język polski, 3 godz. tygodniowo. Gramatyka: Powtórzenie i uzupełnienie nauki fleksyi, pisowni i interpunkcyi. Elementarna nauka o zdaniu złożonem. — Czytanie wzorów według wypisów i deklamacya, jak w klasie I. — Wypracowania stylistyczne 3 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne; zamiast szkolnych w miarę potrzeby także ćwiczenia ortograficzne.

Język niemiecki, 5 godzin tygodniowo. Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań; retrosya; dłuższe rozmówki; uczenie się na pamięć wyrazów, zwrotów i całych ustępów. Powtórzenie odmiany regularnej i głównych zasad składni; poznanie najważniejszych wyjątków fleksyi. — Co tydzień wypracowanie piśmienne, z tych co miesiąc jedno domowe. Tematy jak w kl. I.; nadto tłómaczenia z języka polskiego i sprawozdania z przerobionych ustępów w formie odpowiedzi na zadane pytania.

Historia i geografia, 4 godziny tygodniowo. **Historia**, 2 godziny na tydzień: Dzieje starożytne, zwłaszcza Grecyi i Rzymu sposobem biograficznym. — **Geografia**, 2 godziny na tydzień. Geografia fizyczna i polityczna Azji i Afryki. Pogląd na orografję i hydrografię Europy. Szczegółowa geografia Europy południowej i zachodniej. Ćwiczenia w rysowaniu prostych szkiców kartograficznych.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo, arytmetyka i geometrya naprzemian. **Arytmetyka**: Wspólna miara i wspólna wielokrotność. Systematyczna nauka o ułamkach zwyczajnych. Zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i odwrotnie. — Stosunki i proporcye. Reguła trzech z zastosowaniem proporcyi i wnioskowania. Rachunek procentu prostego. — **Geometrya**: Osie symetrii kątów i linii. Przystawianie trójkątów. Najważniejsze własności koła, czworoboków i wieloboków. — **Zadania**, jak w klasie I.

Historia naturalna, 2 godziny tygodniowo. **Zoologia** (6 miesięcy): 24 gatunków ptaków, 18 gatunków gadów, płazów i ryb, 20 gatunków z reszty gromad niższych typów. — **Botanika** (4 miesiące): Powtórzenie wiadomości z klasy pierwszej i opis przedstawicieli rodzin baldaszkowatych, motylkowatych, złożonych, kotkowych, traw, storczyków, iglastych, kłodziniastych, paprotników, mszaków i bdel.

Gimnastyka, 2 godziny tygodniowo. Ćwiczenia rzędowe: Tworzenie dwurzędu i dwuszeregu, pochody skośne i zachodzenie. — Ćwiczenia wolne i laskami drewnianymi: Postawy, obroty, poskoki, ruchy ramion, nóg i tułowia czterotaktowe. — Ćwiczenia na przyrządach: Łączenie ćwiczeń elementarnych z wywjadłem długiem. Skoki wolne. Ćwiczenia na drabinie poziomej, skośnej i pionowej, jak w klasie I. Woltyże na koźle. Wspinania na linach. Zwieszenia na drążku. Zwieszenia i wywijania na kółkach. Podpory i wywijania na poręczach. Mocowania liną.

KLASA IIIa+b.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Dzieje nowego Zakonu.

Język łaciński, 6 godzin tygodniowo. **Gramatyka** (3 godz.): Systematyczna nauka o składni zgody, rzędu i przy-

inków; przygodna nauka o szyku wyrazów, figurach i tropach. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne. — Lektura (3 godz.): Cornelius Nepos: Aristides, Cimon, Epaminondas, Miltiades, Themistocles, Agesilaus, Alcibiades. Memorowanie ustępów, zalecających się treścią i formą. Co 14 dni zadanie szkolne, co 3 tygodnie zadanie domowe.

Język grecki, 5 godzin tygodniowo. Prawidłowa odmiana imion i czasowników, zakończonych na «ω». Tłómaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie. Memorowanie luźnych zdań i ustępów treści jednolitej. — Od drugiej połowy I. półrocza co 14 dni jedno zadanie, domowe i szkolne naprzemian.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Gramatyka (1 godz.): Składnia rzędu. Systematyczna nauka deklinacji. Części mowy nieodmienne. Powtórzenie prawideł pisowni i znaków pisarskich. — Czytanie wzorów według wypisów, połączone z objaśnianiem i zdawaniem sprawy, jak w kl. I i II; nadto krótkie wiadomości o życiu i pismach cenniejszych pisarzy, z których dzieł poznano wyjątki. — Deklamacja, jak w klasie I. — Wypracowania stylistyczne dwa na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne. Tematy: Streszczenia przerobionych ustępów treści opowiadającej lub opisowej.

Język niemiecki, 4 godziny tygodniowo. Gramatyka: Systematyczna nauka o formach i składni rzędu. — Lektura: Czytanie ustępów prozaicznych i poetycznych, połączone z objaśnianiem formy i treści. Swobodniejsza reprodukcja ustępów objaśnionych. Uwzględnianie wyrazów i zwrotów, mających podobne znaczenie. Uczenie się na pamięć. — Miesięcznie dwa zadania, domowe i szkolne naprzemian. Tematy: Retrowersje, reprodukcje, streszczenia.

Historia i geografia, 3 godziny tygodniowo (naprzemian 1 godz. hist., 1 geogr.): Historia: Wiek średni. Najważniejsze osobistości i zdarzenia z szczególnem uwzględnieniem dziejów monarchii austriacko-węgierskiej. — Geografia: Pominięte w kl. II. kraje Europy zachodniej, środkowej, północnej i wschodniej z wyłączeniem monarchii austriacko-węgierskiej. Geografia Ameryki i Australii z uwzględ-

dnieniem stosunków klimatycznych. Rysowanie prostych szkiców kartograficznych.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo (naprzemian 1 godz. arytmetyki, 1 geometrii). **Arytmetyka**: Cztery główne działania liczbami ogólnymi, całkowitemi i ułamkowymi. Podnoszenie do drugiej potęgi i obliczanie drugiego pierwiastka. W zastosowaniu do obliczeń geometrycznych liczby niezupełne, skrócone mnożenie i dzielenie. — **Geometria**: Główne przypadki porównywania, przemiany i podziału figur płaskich. Twierdzenie Pitagorasa. Pomiar i podobieństwo figur płaskich. **Zadania**, jak w kl. I.

Nauki przyrodnicze, 2 godziny tygodniowo. W I. półroczu **fizyka**: Wiadomości wstępne. Rozciągłość i nieprzenikliwość ciał, stany skupienia, kierunek pionowy i poziomy, ciężar bezwzględny i gatunkowy. Nauka o cieple i najważniejsze rzeczy z chemii nieorganicznej. — W II. półroczu **mineralogia**: Rozpoznanie i opisanie kilkudziesięciu gatunków minerałów ważnych i rozpowszechnionych, z uwzględnieniem wiadomości, nabytych w pierwszym półroczu z fizyki i chemii. Najpospolitsze skały.

Gimnastyka, 2 godziny tygodniowo. **Ćwiczenia rzędowe**: Przybieranie z szeregu w rząd i z dwuszerogu w dwurząd. — **Ćwiczenia wolne** ciężarkami i laskami drewnianymi, jak w kl. II. — **Ćwiczenia na przyrządach**: Skoki wolne. Woltyże na koźle. Poskoki i obroty na drabinie poziomej i skośnej. Zwieszania i wstępowania tyłem na drabinie pionowej. Wspinania na linach. Pochody, poskoki i wywijania na drążku. Huśtanie na kółkach. Krążnik. Woltyże na poręczach. Mocowania liną.

KLASA IVa+b.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Nauka o obrzędach i religijnych zwyczajach Kościoła katolickiego.

Język łaciński, 6 godzin tygodniowo. **Gramatyka** (w I. półr. 3, w II. półr. 2 godz. tygodn.): Systematyczna nauka o czasach i trybach, infinitivus, oratio obliqua, participium, gerundium, supinum. Przygodna nauka o właściwościach języka łacińskiego w używaniu imion, przyimków i spójników,

tudzież o szyku wyrazów, tropach, figurach, prosody i metryce. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne (3 godz. tygodn.). — Lektura (3 godz. tyg.): Caes. de bello Gallico lib. I.; lib. IV., VI., VII (w wyjątkach); b) Ovidii Metam.: Cztery wieki. — Memorowanie piękniejszych ustępów z Cezara i Owidego. — Co 14 dni zadanie szkolne, co 3 tygodnie zadanie domowe.

Język grecki, 4 godziny tygodniowo. Odmiana czasowników na «μ» i czasowników nieprawidłowych na «ω». Główne zasady składni na podstawie odpowiednich przykładów. Tłómaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie. Memorowanie luźnych zdań i ustępów treści jednolitej. Co miesiąc 2 zadania, domowe i szkolne naprzemian.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Gramatyka (1 godz. tygodn.): Systematyczna nauka konjugacyi i składni w obrębie czasownika. Systematyczna nauka o zdaniu złożonem, okresie i szyku wyrazów. Wierszowanie. Powtórzenie całej gramatyki w ogólnym zarysie. — Czytanie wzorów, jak w kl. III. — Deklamacja, jak w kl. I. — Wypracowania stylistyczne dwa na miesiąc, domowe i szkolne naprzemian.

Język niemiecki, 4 godziny tygodniowo. Lektura ustępów prozaicznych i poetycznych, połączona ze swobodniejszą reprodukcją. Synonimika. Piśmienne sprawozdania z ustępów w szkole przerobionych. Memorowanie ustępów, pisanych prozą i wierszem. — Gramatyka: Systematyczna nauka o zdaniu złożonem; uzupełnienie składni rzędu, pogłębienie nauki o interpunkcyi. — Co miesiąc 2 zadania, domowe i szkolne naprzemian. Tematy: Reprodukcyje, retrowersye, opowiadania, opisy i listy.

Historia i geografia, 4 godziny tygodniowo. Geografia 2 godz. tygodn.: Fizyczna i polityczna geografia monarchii austriacko-węgierskiej z wyłączeniem części statystycznej, a z dokładniejszym uwzględnieniem plodów poszczególnych krajów, jakoteż zatrudnienia, handlu, przemysłu i oświaty ludów. — Historia (2 godz. tygodn.): Dzieje nowożytne aż do czasów najnowszych ze szczególnem uwzględnieniem historii monarchii austriacko-węgierskiej.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo. **Arytmetyka**: Równania oznaczone pierwszego stopnia o jednej i kilku niewiadomych. Równania dwuwyrazowe drugiego i trzeciego stopnia, mające zastosowanie w rozwiązywaniu zagadnień geometrycznych. Podnoszenie do trzeciej potęgi i obliczanie pierwiastka sześciennego. Stosunki i proporcye. Reguła trzech złożona, reguła podziału. — **Geometrya**: Stereometrya. — Zadania, jak w kl. I.

Fizyka, 3 godziny tygodniowo. Magnetyzm, elektryczność, mechanika ciał stałych, ciekłych i lotnych, akustyka, optyka; najważniejsze wiadomości z geografii matematycznej i kosmografii.

Gimnastyka, 2 godziny tygodniowo. **Ćwiczenia rzędowe**: Tworzenie czwórek i przybieranie z czwórek w dwurząd. — Ćwiczenia ciężarkami i laskami żelaznymi: Ruchy ramion, nóg i tułowia cztero- i sześciotaktowe. — Ćwiczenia na przyrządach: Skoki wolne i z pomostu. Woltyże na koźle. Ćwiczenia na drabinach i na linach, jak w kl. III. Woltyże, kolowroty, wspierania i wymyki na drążku. Huśtanie i obroty w huśtaniu na kółkach. Krążnik. Pochody, poskoki i woltyże na poręczach. Mocowania liną.

KLASA Va+b.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Apologetyka i dogmatyka ogólna.

Język łaciński, 6 godzin tygodniowo. Lektura (5 godzin)
a) T. Livii lib. I. 1 44, 49—57, 60; lib. XXI. 1—7, 9—18, 21—24, 27, 63. b) Ovidii Metam. V. 341—571; VI. 4—107, 127—145, 146—312; VIII. 157—209, 618—724. X. 1—77, 85—193; Tristia I. 3, 8, 12. Memorowanie ustępów piękniejszych. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne (1 godz.) na tle lektury, połączone z powtarzaniem i uzupełnianiem składni zgody i rzędu, tudzież nauki o właściwościach języka w używaniu poszczególnych części mowy. — Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki, 5 godzin tygodniowo. Lektura (4 godz.): a) Xenofonta Anab. ust. 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9; Cyrop. ust. 2; Pamiętn. 3; b) Homera Iliady pieśń I-sza. Memorowanie

ustępów piękniejszych. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne (1 godz.) na tle lektury Xenofonta, połączone z powtarzaniem i uzupełnianiem nauki o rodzajniku i o przypadkach. — W każdym półroczu 4 zadania szkolne.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Czytanie wzorów. Najważniejsze gatunki prozy i poezji, zwyklesze tropy i figury. Wiadomości historyczno-literackie o czytanych pisarzach. W całości czytano Pana Tadeusza, Grażynę, Ojca Zadźmionych, Maraton i Zemstę. — Deklamacja, jak w kl. I. — Wypracowania stylistyczne: 7 na półroczu, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki, 4 godziny tygodniowo. Samodzielna reprodukcja na podstawie lektury wypisów, połączonej z objaśnieniami językowymi i rzeczowymi. Uczenie się na pamięć celniejszych ustępów. Lektura prywatna: Nibelungenlied. Przygodne uzupełnianie wiadomości gramatycznych w zakresie składni rzędu, zdania i szyku. — W każdym półroczu 7 zadań, 3 szkolne, 4 domowe. Tematy: Streszczanie ustępów czytanych, opowiadania, opisy, przekłady z innych języków.

Historia i geografia, 3 godziny tygodniowo. Dzieje starożytne do Maryusza i Sulli z uwzględnieniem geografii państw starożytnych.

Matematyka, 4 godziny tygodniowo. Arytmetyka (2 godz.): Cztery działania zasadnicze. Podzielność liczb. Największa wspólna miara i najmniejsza wspólna wielokrotność. Nauka o systemach liczb w ogóle, a dziesiętkowym w szczególności. Ułamki zwyczajne i dziesiętne. Stosunki i proporcje. Równania pierwszego stopnia o jednej i kilku niewiadomych. — Geometria (2 godz.): Planimetria, umiejętnie uzasadniana. — W każdym półroczu 3 zadania szkolne; częste ćwiczenia domowe.

Historia naturalna, 2 godziny tygodniowo. W I. półr. mineralogia: Krystalografia w krótkim zarysie. Systematyczne omówienie ważniejszych mineralów ze względu na ich fizyczne, chemiczne i inne pouczające własności, z wyłączeniem form rzadkich lub dla uczniów nieprzystępnych, jednak z uwzględnieniem kilkunastu pospolitych skał. Przy końcu półroczu zwięzły zarys nauki o rozwoju ziemi. —

W II. półroczu botanika: Charakterystyka grup królestwa roślinnego w systemie naturalnym, jako też najważniejszych rzędów roślin na podstawie znajomości morfologicznej i anatomicznej budowy postaci typowych; przygodna nauka o czynnościach życia roślin i o zaginionych formach kopalnych.

Gimnastyka, 2 godziny tygodniowo. Ćwiczenia rzędowe: Najważniejsze formy ćwiczeń, poznane w klasach niższych. — Ćwiczenia ciężarkami i laskami żelaznymi: Ruchy ramion, nóg i tułowia cztero i sześciotaktowe. — Ćwiczenia na przyrządach: Dalszy rozwój ćwiczeń na tych samych przyrządach, co w kl. IV; nadto woltyże na koniu wszerz i wzdłuż.

KLASA VI. a+b.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński, 6 godzin tygodniowo. Lektura (5 godz.) w kl. VIa a) Sallustii *Bellum Iugurthinum*. b) Ciceronis *in Catilinam* or. I. c) Vergilii *Bucol. ecl.* 1, 5., *Georg. I.* 1—42; II. 136—176, 458—540; *Aen. I.* — Uczenie się na pamięć ustępów celniejszych. — W kl. VIb: a) Sallustii *Bellum Iugurthinum*. b) Ciceronis *in Catilinam* or. I.—c) Vergilii *ecl.* 1, 5; *Aen. I.* — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne: (1 godz.) na tle lektury, połączone z powtarzaniem i uzupełnianiem składni w obrębie słowa i nauki o właściwościach języka łacińskiego pod względem szyku wyrazów w zdaniu, a zdań w okresie. — Zadania, jak w klasie V.

Język grecki, 5 godzin tygodniowo. Lektura (4 godz.): a) Homera *Iliady* pieśń III, VI, IX, XVI, XXII. b) Herodota *Dziejów* ks. VIII. w wyborze. c) Z Xenofonta *Pamiętników* o Sokratesie ustęp: *Herkules na rozstajnej drodze*. Uczenie się na pamięć ustępów celniejszych. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne (1 godz.) na tle lektury, połączone z powtarzaniem i uzupełnianiem składni w obrębie słowa. — Zadania, jak w kl. V.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Lektura: Celniejsze dzieła literatury polskiej od połowy w. XVI. do końca w. XVIII.

w wyjątkach podług wypisów. W całości czytano w VIa: »Odprawę posłów« i »Treny« Kochanowskiego, »Trylogię« Sienkiewicza, »Pamiętniki« Paska, »Powrót posła« Niemcewicza; w VIb: Heidensteina »O wojnie moskiewskiej«, Sienkiewicza »Trylogię« i Paska »Pamiętniki«. — Historia literatury od początku do końca w. XVIII. — Uczenie się na pamięć cenniejszych utworów poetycznych Kochanowskiego. — Wypracowania stylistyczne: 7 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki, 4 godziny tygodniowo. Stylistyka i poetyka na tle lektury wypisów. W całości czytano: »Minna v. Barnhelm«, »Hermann und Dorothea«, »Nibelungenlied.« Uczenie się na pamięć cenniejszych utworów. Zadań 7 w każdym półroczu (3 szkolne, 4 domowe). Tematy, jak w klasie V.

Historia i geografia, 4 godziny tygodniowo. Dzieje Rzymian od Grakchów. Historia średniowieczna w połączeniu z geografią aż do odkrycia Ameryki.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo (1 arytm., 1 geom. naprzemian). Arytmetyka: Potęgi, pierwiastki, logarytmy i równania drugiego stopnia o jednej niewiadomej. — Geometria: Stereometria, goniometria i trygonometria do rozwiązywania trójkątów prostokątnych włącznie. — Zadania i ćwiczenia domowe, jak w kl. V.

Historia naturalna, 2 godziny tygodniowo. Najpotrzebniejsze wiadomości o budowie ciała ludzkiego i o czynnościach jego organów z przygodnymi uwagami z zakresu higieny. Gromady zwierząt kręgowych i ważniejsze grupy zwierząt bezkręgowych w postaciach typowych, z uwzględnieniem morfologii, anatomii i historii rozwoju; ważniejsze formy paleontologiczne.

Gimnastyka, 2 godziny tygodniowo. Ćwiczenia rzędowe: Najważniejsze formy ćwiczeń, poznane w klasach niższych. — Ćwiczenia ciężarkami i laskami żelaznymi: Ruchy ramion, nóg i tułowia cztero- i sześciotaktowe. — Ćwiczenia na przyrządach: Skoki wolne, z pomostu, z drążka i z kółek. Woltyże na koźle i koniu. Pochody, poskoki i wspinania na drabinach. Zwieszenia, kołowroty,

wspierania, wymyki i wytrzymania na drażku. Wspierania na kółkach. Krążenia na krążniku. Pochody, poskoki, wspierania i woltyże na poręczach. Wspinania na linach.

KLASA VIIa+b.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński, 5 godzin tygodniowo. Lektura (4 godz.): a) Ciceronis de imperio Cn. Pompei or., in Catilinam or. IV., Laelius. b) Vergilii Aen. lib. II i VI. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne (1 godz.) na tle lektury, połączone z uzupełnianiem nauki o szyku, figurach, tropach i okresach. — Zadania, jak w klasie V.

Język grecki, 4 godziny tygodniowo. Lektura: a) Demostenesa mowa Olintyjska III. i przeciwko Filipowi I, nadto w VIIb: O pokoju §§. 1—8. b) Homera Odyssei w VIIa: pieśń I. 1—72, V, VI, VII, XI; w VIIb: pieśń I, V, VI, IX. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne, połączone z przygodnem powtarzaniem i uzupełnianiem nauki o przyimkach, imiesłowach, partykułach i okresach. — Zadania, jak w klasie V.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Lektura: Cenniejsze dzieła literatury polskiej w wyjątkach od końca XVIII. w. do Słowackiego włącznie według wypisów. W całości czytano: Mickiewicza »Wallenroda« i »Grażynę«, Malczewskiego »Maryę«, Fredry »Śluby panieńskie« i »Zemstę«, Słowackiego »Balladynę« i »Lillę Wenedę«. — Historia literatury od Brodzińskiego do Słowackiego. — Deklamacya. — Ćwiczenia ustne, polegające na zdawaniu sprawy z dzieł czytanych z własnej pilności. — Wypracowania stylistyczne: 5 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki, 4 godziny tygodniowo. Pogląd na dzieje piśmienictwa niemieckiego aż do Klopstocka. Dokładniejsza na lekturze wypisów oparta znajomość epoki klasycznej od Klopstocka do roku 1794. W całości czytano w szkole: Lessinga Minna v. Barnhelm, Goethego Götz v. Berlichingen i Schillera Wilhelm Tell. Memorowanie. Prywatnie czytano dramaty Lessinga, Goethego, Schillera, Grillparzera i i. —

Zadania 5 na półroczu (3 szkolne, 2 domowe). Tematy: Charakterystyki, rozprawki, sprawozdania z lektury szkolnej lub domowej.

Historia i geografia, 3 godziny tygodniowo. Historia nowożytna z uwzględnieniem wewnętrznych dziejów Europy i geografii aż do najnowszych czasów.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo (1 godz. arytm., 1 godz. geom. naprzemian). **Arytmetyka**: Równania drugiego stopnia o jednej i dwóch niewiadomych; równania wyższych stopni, dające się sprowadzić na równania kwadratowe; równania przestępne i nieoznaczone pierwszego stopnia. Szeregi. Rachunek procentu składanego i rent. Kombinacje i wzór Newtona. — **Geometria**: Trygonometria. Zastosowanie algebry do geometrii i analityka płaska. Zadania i ćwiczenia, jak w klasie V.

Fizyka, 3 godziny tygodniowo. Ogólne własności ciał. Mechanika ciał stałych, płynnych i lotnych. Nauka o cieple. Chemia.

Propedeutika filozofii, 2 godziny tygodniowo. Logika elementarna.

Gimnastyka, 2 godziny tygodniowo. Ćwiczenia rzędowe: Najważniejsze formy ćwiczeń, poznane w niższym gimnazjum. — Ćwiczenia ciężarkami i laskami żelaznymi: Ruchy ramion, nóg i tułowia cztero- i sześćo-taktowe. — Ćwiczenia na przyrządach: Dalszy rozwój ćwiczeń na tych samych przyrządach, co w klasie VI.

KLASA VIIIA+b.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Historia kościoła katolickiego.

Język łaciński, 5 godzin tygodniowo. **Lektura** (4 godziny) w kl. VIIIA: a) Horatii Carm. I. 1, 3, 14, 18, 22, 24, 26, 34, 35, 37; II. 2, 3, 6, 10, 13, 14, 16, 17, 18; III. 1, 2, 3, 8, 13, 30; IV. 3, 7, 9, 12. Epod. 2, 7. — Sat. I. 1, 9. — b) Taciti Annal. I. 1—15, 72, 81; II. 27—43, 59, 62, 69—72. — W kl. VIIIB: a) Horatii Carm. I. 1, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 14, 18, 22, 24, 29, 36, 37; II. 3, 6, 7, 13, 14, 16, 17, 18; III. 1, 2, 5, 30; IV. 3, 7. — Epod. 2, 7. — Sat. I. 1; II. 6. — Epist. I. 4, 10. — b) Taciti Annal. I. 1—30; IV. 1—9, 37—42, 57—59. — Ćwiczenia gramatyczno-

stylistyczne (1 godz.) jak w kl. VII. — Zadania, jak w kl. V.

Język grecki, 5 godzin tygodniowo. Lektura: a) Platona Apologia Sokratesa i Kryton. b) Sofoklesa Antygona. c) Homera Od. p. XIII. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne, jak w klasie VII. — Zadania, jak w kl. V.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Lektura: Cenniejsze dzieła literatury narodowej wieku XIX. w wyjątkach według wypisów. W całości czytano Irydyona i Nieboską Komedję Krasińskiego, Mnicha Korzeniowskiego. — Historia literatury wieku XIX. od Krasińskiego do końca, z powtórzeniem wieków poprzednich. — Deklamacja. — Ćwiczenia ustne, polegające na zdawaniu sprawy z treści dzieł prywatnie czytanych. — Wypracowania stylistyczne: W I. półroczu 5, przeważnie domowe, w II. półroczu 3, przeważnie szkolne.

Język niemiecki, 4 godziny tygodniowo. Historia literatury od r. 1794. do czasów najnowszych na podstawie wypisów. W całości czytano Schillera »Wallenstein« i Goethego »Iphigenie auf Tauris.« Prywatnie czytano ważniejsze utwory epoki klasycznej i niektóre dramaty Grillparzera, Kleista, Körnera. — Memorowanie. — Zadania w I. półroczu 2 szkolne, 3 domowe; w II. półroczu 1 domowe, 2 szkolne.

Historia i geografia, 3 godziny tygodniowo. W I. półroczu dzieje monarchii austriacko-węgierskiej z uwzględnieniem ich związku z dziejami powszechnymi. — W II. półroczu geografia i statystyka monarchii austriacko-węgierskiej. Powtórzenie historii greckiej i rzymskiej.

Matematyka, 2 godziny tygodniowo. Powtórzenie materiału naukowego trzech klas poprzednich, połączone z rozwiązywaniem zagadnień arytmetycznych i geometrycznych. Zadania i ćwiczenia domowe, jak w kl. V.

Fizyka, 3 godziny tygodniowo. Magnetyzm, elektryczność, ruch falowy, akustyka, optyka i zasady astronomii.

Propedeutika filozofii, 2 godziny tygodniowo. Psychologia empiryczna.

Gimnastyka, 2 godziny tygodniowo. Ćwiczenia rzędowe: Najważniejsze formy ćwiczeń, poznane w niższym gimnazyum.

Ćwiczenia ciężarkami i laskami żelaznymi: Ruchy ramion, nóg i tułowia cztero- i sześćcio-taktowe. Ćwiczenia na przyrządach: Skoki wolne z pomostu, z drążka i z kólek. — Kombinacje ćwiczeń na koniu, na drabinach, na drążku, kółkach i poręczach.

B) Przedmiany nadobowiązkowe.

Historia kraju rodzinnego, wykładana po 1 godzinie na tydzień w klasie III, IV, VI (przez drugie półrocze), VII i VIII (przez pierwsze półrocze): Dzieje Polski, Rusi i Litwy *w kl. III.* od czasów najdawniejszych do końca w. XV; *w kl. IV.* od początku w. XVI. do końca w. XVIII; *w kl. VI.* od czasów najdawniejszych do Kazimierza Wielkiego włącznie; *w kl. VII.* od Ludwika Węgierskiego do Władysława IV; *w kl. VIII.* od Jana II. Kazimierza do czasów najnowszych.

Język ruski w trzech oddziałach po 2 godziny tygodniowo.

Oddział I. i II. Nauka czytania i pisania. Ważniejsze zasady gramatyczne. Rozmówki na tle lektury, łatwiejsze opowiadania i deklamacje. Ćwiczenia ortograficzne na tablicy i w zeszytach, dyktaty i tłumaczenia.

Oddział III. Ćwiczenie w płynnym i poprawnym czytaniu, połączone z objaśnieniami gramatycznymi i literacko-historycznymi; zdawanie sprawy z rzeczy przeczytanych. Na tle lektury pogląd na piśmiennictwo rusko-ukraińskie, począwszy od Kotłarewskiego. Deklamacja piękniejszych utworów poetycznych. Wypracowania stylistyczne, przeważnie szkolne.

Język francuski w trzech oddziałach po 2 godziny tygodniowo.

Oddział I. Nauka czytania, tłumaczenia i opowiadania. Ćwiczenia ustne w formie pytań i odpowiedzi. Nauka gramatyki z uwzględnieniem odmiany czasowników regularnych. Na każdą lekcję ćwiczenie domowe.

Oddział II. Dalszy ciąg nauki według tego samego planu, co w oddziale I. Nadto krótkie dyktaty i odmiana czasowników nieregularnych, najczęściej używanych.

Oddział III. Czytanie, tłumaczenie i opowiadanie większych ustępów. Nauka gramatyki, konwersacya i dyktaty. Ćwiczenia domowe na każdą lekcję.

Śpiew w dwóch oddziałach po 2 godziny tygodniowo.

Oddział I. Próba głosu, system liniowy, alfabet muzyczny, klucze i znaczenie ich w muzyce. Ćwiczenia głosu na podstawie sekund, tercyi itd. aż do oktawy. Gamy krzyżykowe i bemolowe, ich skład wewnętrzny i porównanie z gamą dyatoniczną e dur. Gamy molowe, krzyżykowe i bemolowe, porównanie ich z durowemi. Gama chromatyczna i jej znaczenie w śpiewie. Ćwiczenia głosowe w tonacjach majorowych i minorowych oraz podwójnych pasaży. Stopniowe śpiewanie jedno- dwu- i trzygłosowych pieśni kościelnych i świeckich.

Oddział II. Ćwiczenia głosu na podstawie gamy dyatonicznej i pasaży złożonych. Nauka o odpowiednich tonacjach i pierwszem ich pokrewieństwie. Harmonia, akordy trzy- i czterogłosowe. Ćwiczenia głosu skombinowane. Akordy czterodźwiękowe, należące do konsonansów naturalnych. Cieniowanie i moderowanie w śpiewie. Praktyczne ćwiczenia w wykonywaniu trzy- i czterogłosowych mszy i pieśni kościelnych, oraz pieśni świeckich tak polskich jak i obcych kompozytorów.

Rysunki w trzech oddziałach po dwie godziny na tydzień.

Oddział I. Ornamenta geometryczne, prostolinijne i krzywolinijne, według wzorów Fallenböcka, rysowanych przez nauczyciela na tablicy. Zasadnicze pojęcia o przestrzeni. Poglądowa nauka o kształtach brył elementarnych. Uczniowie rysowali z wolnej ręki na blokach.

Oddział II. Ornamenta płaskie kolorowane — według wzorów Steigla. Bryły stereometryczne z uwzględnieniem warunków światłocienia. Uczniowie rysowali z wolnej ręki na blokach.

Oddział III. Ornamenta i głowy według modeli gipsowych. Nauka o proporcji i budowie głowy ludzkiej. Majolika włoska.

Kaligrafia w 2 oddziałach po 1 godzinie na tydzień. Pismo zwy-

czajne łacińskie podług metody Piórkiewicza i niemieckie podług metody Nowickiego.

Stenografia w dwóch oddziałach po jednej godzinie na tydzień.

Oddział I. Alfabet. Tworzenie zgłosek i wyrazów
Wyrażanie samogłosek w wyrazach. Zrostki. Zrostki obce.
Końcówki. Skracanie wyrazów. Znaczniki. Opuszczanie
nieistotnych części słów.

Oddział II. Wszystkie sposoby skracania zdań.

III.

Tematy wypracowań piśmiennych.

A) W języku polskim.

KLASA *Va*. 1. Na czem polega urok Krakowa dla Polaka? — 2. Odyseus u Polifema. — 3. Tło obyczajowe i historyczne »Pana Tadeusza.« — 4. Grażyna, jej postać, charakter, czyn bohaterski, śmierć i pogrzeb. — 5. Stopniowy wzrost i ukojenie żalu w »Ojcu zadżumionych« Słowackiego a »Więźniu Czyllonu« Byrona. — 6. Porównać rolę ks. Robaka a Gervazego w akcji »Pana Tadeusza«. — 7. Obraz wsi polskiej w sielance »Wiesław.« — 8. Porównać opis serwisu w »Panu Tadeuszu« z opisem tarczy Achillesa w »Iliadzie.« — 9. Streścić pieśń J. Kochanowskiego p. t. »Na zwycięstwo króla Stefana.« — 10. Ogród a szkoła (porównanie). — 11. Tok myśli w hymnie Jana Kochanowskiego »Do Boga.« — 12. Opis puszczy Białowieskiej według Sienkiewicza. — 13. Streścić balladę Zaleskiego p. t. »Lubor.« — 14. Grzyby, ich użytek i szkodziwość.

KLASA *Vb*. 1. Wieczór letni w Soplicowie. — 2. Młody Szarski (na podst. »Powieści bez tytułu«). — 3. Litawor zwycięża Krzyżaków pod Nowogródkiem. — 4. Niedziela w Soplicowie. — 5. Stopniowy wzrost i ukojenie żalu w »Ojcu zadżumionych« Słowackiego a »Więźniu Czyllonu« Byrona. — 6. Mowa Litawora w »Grażynie«, jako wyraz miłości własnej, a mowa Mityadesa w »Maratonie«, jako wyraz miłości ojczyzny (porównać, wyjaśnić i uzasadnić). — 7. Przeprawa Mohorta przez

rzekę i skutki tej przeprawy. — 8. Obraz Krakowa w dniu 20-stopniowego mrozu (list do przyjaciela). — 9. Streścić pieśń J. Kochanowskiego p. t. »Sława.« — 10. Rzeka w swym biegu a życie ludzkie (porównanie). — 11. Żubry puszczy Białowiejskiej. — 12. Poranek wiosenny (na podstawie danej dyspozycji). — 13. Streścić balladę Zaleskiego p. t. »Lubor.« — 14. Do wyboru: a) Papkin - tchórz a samochwał. — b) Wrażenia z wycieczki do salin wielickich.

KLASA *VIa*. 1. »Do czasu dzban wodę nosi« (powiastka). — 2. Sąd Reja o życiu dworskim a żołnierskim. — 3. Patryotyczne pieśni Kochanowskiego. — 4. Jak oceniają życie dworskie XVI w. Rej, Orzechowski a Górnicki? — 5. Porwanie Halszki Ostrogskiej (podług Sośnickiego). — 6. Przebieg obrad w senacie trojańskim nad sprawą Parysa i Heleny. — 7. Układ i związły tok myśli II. kazania sejmowego Skargi. — 8. Lud polski w sielankach Szymonowicza a w sielance Brodzińskiego p. t. »Wiesław«. — 9. Rola Maryusza we wojnie z Jugurtą (na podst. *Bellum Jugurth.*). — 10. »Rzym cnotliwy zwyciężał — Rzym występny zginał« (zdanie Krasickiego udowodnić). — 11. Pierwiastek małomieszczański w sielance p. t. »Herman i Dorota.« — 12. Jakie cechy Paska poznajemy z ustępów jego pamiętnika? — 13. Jak pojmował Naruszewicz w swoim *Memoryale* zadanie dziejopisa? — 14. Jan Skrzetuski, prawy obywatel (podług »Ogniem i mieczem«).

KLASA *VIb*. 1. Ustrój akademii Jagiellońskiej. — 2. Jak radzi Rej wychowywać szlachećca polskiego? — 3. Ideał dworzanina w pojęciu Górnickiego. — 4. Treść i znaczenie wróżby Kassandry w »Odprawie posłów greckich« Kochanowskiego. — 5. Tok myśli w pieśni Kochanowskiego: »Na spustoszenie Po dola.« — 6. Tok myśli w *Trenach* Kochanowskiego. 7. Uzasadnić zdanie: Kochanowski stworzył i dał nam poezję piękną, wzniosłą i narodową. — 8. Tok myśli w kazaniu Skargi: »O monarchii.« — 9. Dzieje Rzędziana w *Trylogii* powieściowej Sienkiewicza. — 10. Szturm do Kozaków (na podst. ustępu z *Wojny Choc.* W. Potockiego). — 11. Do wyboru: a) Życie i obyczaje Duńczyków. b) Jak się przedstawia Pasek w swoich pamiętni-

kach jako człowiek i pisarz (oba na podst. Pamiętników Pa-ska). — 12. Zasługi Konarskiego około szkolnictwa i literatury na-rodowej. — 13. Krasicki i Naruszewicz jako satyrycy. — 14. Zabło-cki jako komedyopisarz.

KLASA VIIa. 1. Alluzye polityczne w »Powrocie posła« Niemcewicza. — 2. Znaczenie ognia w przyrodzie i życiu ludz-kiem. — 3. Czy słusznie nazywają »Świteziankę« królową bal-lad? — 4. Jakie myśli i uczucia wyraża Mickiewicz w »Pieśni Wajdeloty«? — 5. Konrad Wallenrod a Konrad z »Dziadów« (podobieństwa i różnice). — 6. Uczucie religijne w życiu i poe-zyi Mickiewicza do r. 1834. — 7. »Romantyczność« Mickiewi-cza a »Śpiew poety« Zaleskiego - dwa programy romanty-ków (podobieństwa i różnice). — 8. Wykazać, że Malczewski stosował w poemacie p.t. »Marya« swoją zasadę:

. »Sztuka malarza,
Z dobranych przeciwności czarowną myśl stwarza.« (II. 851-2).

9. Psychologiczny wizerunek Kordyana. — 10. Pierwiastek lu-dowy w »Balladynie« Słowackiego.

KLASA VIIb. 1. Figury sfrancuziałych Polaków w »Po-wrocie posła« Niemcewicza. — 2. Jak i dlaczego Feliński przei-stoczył w tragedyi historyczną postać Barbary Radziwiłłówny? 3. Ballada Mickiewicza »Lilie« jest arcydziełem. — 4. Konrad Wallenrod, jako poemat zemsty. — 5. Jak i pod jakimi wpły-wami przeistacza się w »Dziadach« Gustaw i Konrad? — 6. Stwier-dzić przykładami z dziejów prawdę zdania: Veritatem laborare nimis saepe aiunt, exstingui nunquam (Liv. Ab urbe condita XXII. 39 §. 19). — 7. Pessimistyczny pogląd Malczewskiego na życie (na podstawie »Maryi«). — 8. Wykazać, że Malczewski stosował w poemacie »Marya« swoją zasadę:

»Struny, nateżone tkliwych władz wysnuciem,
»Tknięte ręką nieszczęścia zabrzmiąły przeczuciem.«

9. Psychologiczny wizerunek Kordyana. — 10. Pierwiastek ludowy w »Balladynie« Słowackiego.

KLASA *VIIIa*. 1. Podział działalności literackiej Słowackiego na okresy i ogólna charakterystyka tych okresów. — 2. Irydion a Konrad Wallenrod. — 3. Przedświt jako szczyt kierunku wieszczego w poezji polskiej. — 4. Tok myśli w kazaniu Kajsiowicza: »O pokucie.« 5. Jakim sposobem zdołał Irydion wciągnąć Heliogabala do spisku przeciw Rzymowi? — 6. Charakterystyka Michała Strawińskiego w »Listopadzie« H. Rzewuskiego. — 7. Gawęda w literaturze polskiej. — 8. Wpływ obcych literatur na piśmiennictwo polskie od najdawniejszych czasów do chwili obecnej.

KLASA *VIIIb*. 1. Podział działalności literackiej Słowackiego na okresy i ogólna charakterystyka tych okresów. — 2. Masynissa a Halban. — 3. Przedświt jako szczyt kierunku wieszczego w poezji polskiej. — 4. Jak tłumaczy Kajsiowicz a jak Mickiewicz upadek Polski? — 5. Jakim sposobem skłonił Irydion Heliogabala do zniszczenia Rzymu? — 6. Charakterystyka Ludwika Strawińskiego w »Listopadzie« H. Rzewuskiego. 7. Treść, układ i idea »Mnicha« Korzeniowskiego. — 8. Epopeja w literaturze polskiej.

B) W języku niemieckim.

KLASA *Va*. 1. Solon und Krösus (eine griechische Sage). — 2. Die Gründung Roms. — 3. Aegyptens wichtigste Bauwerke. 4. Der Zauberlehrling. — 5. Wie der Graf Adlerstamm den ersten Auerhahn geschossen hat. — 6. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. — 7. Die Bürgerschaft (eine Inhaltsangabe). — 8. Die Schlacht bei Kunaxa (nach Xenophon). — 9. Ein Tag im Hochgebirge (nach Rosegger). — 10. Warum ist Alexander der Grosse ein Held? — 11. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 12. Dietrich von Bern im Nibelungenliede. — 13. Der Raub Proserpinas (nach Ovid.). — 14. Die Kraniche des Ibykus (eine Inhaltsangabe).

KLASA *Vb*. 1. Die Sage von Krakus und Wanda. — 2. Vaters Heimkehr (eine Inhaltsangabe). — 3. Eine Stunde auf dem Bahnhofe. — 4. Hektors Tod (auf Grund des deutschen Schul-

unterrichtes). — 5. Der Untergang des assyrischen Reiches. — 6. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. — 7. Der Tempelbau bei den Griechen (auf Grund der Schullektüre). — 8. Die Verfassung des Servius Tullius (nach Livius). — 9. Die wichtigsten Gebäude Athens (nach der Schullektüre). 10. Städte sind an Sonn- und Feiertagen meist weniger interessant, als an Wochentagen. — 11. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. — 12. Rüdiger von Bechlarn. — 13. Der Raub Proserpinas (nach Ovid.). 14. Die Kraniche des Ibykus (eine Inhaltsangabe).

KLASA *VIa*. 1. Die Legende vom Hufeisen. — 2. Dornröschen. — 3. Weshalb war für Rom der Tod Cäsars kein Glück? — 4. Die Geschichte des alten Wolfs in sieben Fabeln von G. E. Lessing. — 5. Des Winters Freuden und Leiden. — 6. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. — 7 Die Örtlichkeiten in den ersten vier Gesängen in Goethes: »Hermann und Dorothea.« — 8. Der Pfarrer, Wirt und Apotheker in Goethes »Hermann und Dorothea.« — 9. Vergils Leben und Werke. — 10 Des Fuchses Freveltaten und Rettung. 11. Der Mensch und die Jahreszeiten (ein Vergleich). — 12. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 13. Höfische Sitten und Gebräuche im I. Theile des Nibelungenliedes. — 14. Die wichtigsten Charaktergegensätze im Nibelungenliede.

KLASA *VIb*. 1. Warum siegte Rom in den punischen Kriegen (auf Grund des geschichtlichen Unterrichts)? — 2. Der geschichtliche Hintergrund in Goethes »Hermann und Dorothea.« 3. Seefahrt, ein Bild des menschlichen Lebens. — 4. Das Gespräch Ortweins und Herwigs mit den Jungfrauen am Meeresstrande. — 5. Der Gegensatz zwischen Einst und Jetzt in Goethes »Hermann und Dorothea.« — 6. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. — 7. Inwiefern bilden die Tiergestalten in Reinecke Fuchs ein Spiegelbild der Menschenwelt (auf Grund der Schullektüre)? — 8. Die Vorfabel in »Minna von Barnhelm.« — 9. Vergils Leben und Werke. — 10. Beide Sätze sind gleich berechtigt: Das Kleid macht nicht den Mann und Kleider machen die Leute. — 11. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. — 12. Der englische Parlamentarismus seit Heinrich III. bis zum

Eduard III. und die Generalstände von Frankreich. — 13. Brunhild und Kriemhild. — 14. Der Tod des Patroklos (nach der griechischen Schullektüre).

KLASA VIIa+b. 1. Die Ritterspiele des Mittelalters. — 2. Warum war Homer der Nationaldichter der Griechen? — 3. Die Rütlicene, ihr Verlauf und ihre Bedeutung. — 4. Die Exposition in Schillers: »Wilhelm Tell.« — 5. Über den Wert der öffentlichen Meinung. — 6. Klopstocks Verhältnis zur französischen Revolution. — 7. Trojas Untergang (nach Vergil). — 8. Die Episoden in Lessings »Minna von Barnhelm.« — 9. Bürgers Lenore. — 10. Die Ursachen der französischen Revolution.

KLASA VIIIA+b. 1. Die Soldatentypen in »Wallensteins Lager.« — 2. Die Begegnung der beiden Königinnen in Schillers: »Maria Stuart« nach Hergang und Bedeutung. — 3. Die Kolonien der europäischen Staaten in der Neuzeit und ihre Bedeutung. — 4. W VIIIA: Das Gastmahl zu Pilsen (nach Piccolomini IV); w VIIIB: Welche Veränderungen ruft die Liebe im Gemüt des Max Piccolomini und der Tekla hervor (nach Piccol.)?

5. Liebe dein Vaterland

Und verachte nicht das Fremde.

6. Gordons wiederholter Versuch Wallenstein zu retten (nach Schillers: »Wallensteins Tod«). — 7. Welche Gegensätze in Charakteranlage und Lebensauffassung zeigen Orestes und Pylades, als sie erfahren, dass sie den Opfertod erleiden sollen? — 8. W VIIIA: Das Unglück stählt die Kräfte des Einzelnen, sowie auch ganzer Völker; w VIIIB: Die wichtigsten Motive in den Dramen Grillparzers.

C) Przy egzaminie dojrzałości.

W terminie letnlm.

1. Z języka łacińskiego:

a) Przetłómaczyć na język polski tekst, wyjęty z Tacyty: Ann. XV. rozdz. 38—39.

b) Przetłómaczyć na język łaciński tekst polski, wyjęty

z podręcznika Gindeli-Markiewicza »Dzieje starożytne«
p. 118—119 od słów: »Przesmyk Termopili...« do słów:
»prawie cała Attyka stała wyludniona«.

2. Z języka greckiego:

Przetłumaczyć na język polski tekst grecki, wyjęty z Pla-
tona: »Protagoras rozdz. XV«.

3. Z języka polskiego:

Spółczeństwo polskie za Stanisława Augusta Poniatow-
skiego pod względem politycznym, obyczajowym i re-
ligijnym (na podst. współczesnych dzieł i powieści H.
Rzewuskiego).

4. Z języka niemieckiego:

Welche Rolle spielen die Motive Ehrgefühl und Ehrgeiz
in den bedeutendsten Dramen Lessings und Schillers?

5. Z matematyki:

1) $\log(4y + 16) = 1 - 2 \log 2 + \log x$

$$\frac{\sqrt{x} - \sqrt{y}}{2} = 4$$

2) Powierzchnia stożka równobocznego jest równa powierz-
chni elipsy, w której odległość ognisk jest średnią aryt-
metyczną obu osi, cięciwa zaś, łącząca końce tych osi,
wynosi $s = 1.7$ dm. Obliczyć wysokość stożka.

3) Ojciec zostawia dla dwojga dzieci kapitał $K = 20000$ K,
który opieka umieszcza w banku na $p = 4\%$. Na wy-
chowanie dzieci pobiera się z końcem każdego roku po
 $a = 1200$ k, pozostałym zaś majątkiem dzielą się dzieci
po $n = 10$ latach; ile otrzyma każde z nich?

IV.

Wykaz książek na rok szkolny 1903/1904.

Klasa I. Religia. Wielki katechizm religii katolickiej dla szkół średnich diecezji krakowskiej. — **Język łaciński.** Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wydanie 2—4. — Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla I. kl. Wydanie 2. i 3. — **Język polski.** Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego. — Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla I. kl. Wydanie 2. i 3. — **Język niemiecki.** German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla I. kl. Wydanie 2—5. — **Geografia.** Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii. Wydanie 6. i 7. — **Matematyka.** Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część I. Wydanie 1., 2. i 3. — Mochnik-Maryniak, Geometria pogładowa. Część I. Wydanie 6. i 7. — **Historia naturalna.** Nowicki-Limbach, Zoologia. Wydanie 6—10. — Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wydanie 1—4.

Klasa II. Religia. Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu starożytnego. Wydanie 1—4. — **Język łaciński.** Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wydanie 1—4. — Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy. Wydanie 1—2. — **Język polski.** Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 8. — Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. kl. Wydanie 1. i 2. — **Język niemiecki.** German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy II. Wydanie 1—4. — **Geografia i historia powszechna.** Baranowski i Dziedziński, Geografia powszechna. Wyd. 6—9. — Semkowicz,

Opowiadania z dziejów powszechnych. Część I. Wydanie 1. i 2. — **Matematyka**. Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część I. Wydanie 2—3. — Moćnik - Maryniak, Geometrya pogładowa. Część I. Wyd. 6. i 7. — **Historya naturalna**. Nowicki-Limbach, Zoologia. Wydanie 6—10. — Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. 1—4.

Klasa III. Religia. Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu nowego. Wyd. 1—3. — **Język łaciński**. Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. — Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. Wydanie 2. i 3. — Cornelius Nepos. Wyd. Patočka - Zawiliński. — **Język grecki**. Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. — Taborski - Winkowski, Ćwiczenia greckie. — **Język polski**. Malecki, Gramatyka języka polskiego. Wyd. 8. — Czubek - Zawiliński, Wypisy polskie dla kl. III. — **Język niemiecki**. German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wydanie 1—3. — Jahner, Deutsche Grammatik. — **Geografia i historia powszechna**. Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 6—9. — Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Cz. II. — Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 1. i 2. — **Matematyka**. Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Cz. II. Wydanie 1 i 2. — Moćnik - Maryniak, Geometrya pogładowa. Cz. II. Wyd. 3—6. — **Fizyka**. Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2. i 3. — **Historya naturalna**. Łomnicki, Mineralogia dla niższych klas. Wyd. 2—4.

Klasa IV. Religia. Ks. Jougan, Liturgika katolicka. Wyd. 1. i 2. — **Język łaciński**. Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. — Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla kl. IV. Wyd. 1. i 2. — Caesar, Commentarii de bello Gallico. Wyd. Terlikowski. — Ovidius. Wyd. Sedlmayer-Bednarski. — **Język grecki**. Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. — Taborski - Winkowski, Ćwiczenia greckie. — **Język polski**. Malecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 8. — Czubek - Zawiliński, Wypisy polskie dla kl. IV. — **Język niemiecki**, German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla kl. IV. Wyd. 1. i 2. — Jahner, Deutsche Grammatik. Wydanie 2. — **Geografia i historia**

powszechna. Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 1. i 2. — Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 2. i 3. — Rawer, Dzieje ojczyste. Wydanie 1. i 2. — **Matematyka.** Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część II. — Moćnik-Maryniak, Geometrya pogładowa. Część II. Wyd. 3—6. — **Fizyka.** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2. i 3.

Klasa V. Religia. Ks. Jeż, Nauka wiary. — **Język łaciński.** Livius, wyd. Zingerle-Majchrowicz. Ovidius, wyd. Sedlmayer-Bednarski. — Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wydanie 5—7. — **Język grecki.** Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wydanie 1—3. Homera Iliada. Część I. Wyd. Scheindler-Soltysik. — Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. — **Język polski.** Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wydanie 1. i 2. — **Język niemiecki.** Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die fünfte Classe. — **Geografia i historia powszechna.** Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Wyd. 1—4. — **Matematyka.** Kostecki, Algebra dla wyższych klas. — Moćnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 3. 4. i 5. — **Historia naturalna.** Łomnicki, Mineralogia i geologia. Wyd. 3—5. — Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych.

Klasa VI. Religia. Ks. Jougan, Dogmatyka szczegółowa. — **Język łaciński.** Sallustius, Jugurtha. Wyd. Klimscha-Soltysik. — Vergilius, wyd. Eichler-Rzepiński. — Cicero, In Catilinam or., wyd. Kornitzer-Soltysik. — Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. — **Język grecki.** Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—3. — Homera Iliada. Część I. i II. Wyd. Scheindler-Soltysik. — Herodot. Wyd. Terlikowski. — Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. — **Język polski.** Wypisy polskie St. Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Wydanie 2. i 3. — **Język niemiecki.** Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die sechste Classe. Goethe, Hermann und Dorothea; Lessing, Minna v. Barnhelm. Wyd. Gräser. — **Geografia i historia powszechna.** Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Wydanie 2—4. — Zakrzewski, Historia powszechna.

Część II. Wyd. 1—3. — Zakrzewski, *Historya powszechna*.
Część III. Wyd. 1—3. — Lewicki, *Zarys dziejów Polski i krajów ruskich*. Wyd. 1—3. — **Matematyka**. Dziwiński, *Zasady algebry*. Wyd. 2. — Mochnik-Maryniak, *Geometrya dla wyższych klas*. Wyd. 3—5. — Kranz, *Tablice pięciocyfrowe logarytmów*. — **Historya naturalna**. Petelenz, *Zoologia dla klas wyższych szkół średnich*. Wydanie 1. i 2.

Klasa VII. Religia. Ks. Szczeklik, *Etyka katolicka*. — **Język łaciński**. Cicero, *De imperio Cn. Pomp. or.*, In *Verrem* IV. Wyd. Kornitzer-Soltysik. — Vergilius, wyd. Eichler-Rzepiński. — Samolewicz-Soltysik, *Gramatyka języka łacińskiego*. Część II. Wyd. 5—7. — **Język grecki**. Homera *Odyssea*, wyd. Christ-Jezienicki. — Demostenes, wyd. Wotke-Schmidt. — Œwikliński, *Gramatyka języka greckiego*. — **Język polski**. Wypisy polskie Tarnowskiego i Wójcika. Część I. Wyd. 2. — Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wydanie 1. i 2. — **Język niemiecki**. Petelenz und Werner, *Deutsches Lesebuch für die siebente Classe*. Wilhelm Tell. Götz v. Berlichingen, Sappho. Wyd. Gräser. — **Geografia i historia powszechna**. Zakrzewski, *Historya powszechna*. Część III. — Lewicki, *Zarys dziejów Polski i krajów ruskich*. Wyd. 1—3. — **Matematyka**. Baraniecki, *Algebra*. — Mochnik-Maryniak, *Geometrya dla wyższych klas*. Wyd. 3—5. — Kranz, *Zadania i zagadnienia z arytmetyki i geometryi dla kl. wyższych*. — *Logarytmy Kranza*. — **Fizyka**. Kawecki i Tomaszewski, *Fizyka dla wyższych klas szkół średnich*. Wyd. 1. i 2. — Tomaszewski, *Chemia*. Wyd. 2. i 3. — **Propedeutyka filozofii**. Kozłowski, *Logika elementarna*.

Klasa VIII. Religia. Ks. Jougan, *Historya kościoła katolickiego*. Wyd. 1. i 2. — **Język łaciński**. Horatius, wyd. Dolnicki i Li brewski. — Tacitus, wyd. Müller-Staromiejski. — Samolewicz-Soltysik, *Gramatyka języka łacińskiego*. Część II. Wyd. 5—7. — **Język grecki**. Platona *Apologia Sokratesa i Kryton*, wyd. Christ-Lewicki. — Sofoklesa *Elektra*, wyd. Schubert-Majchrowicz. — Homera *Odyssea*, wydał Christ-Jezienicki. — Œwikliński, *Gramatyka języka greckiego*. — **Język polski**. Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego.

Część II. Wydanie 1. i 2. — **Język niemiecki.** Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die achte Classe. — Iphigenie auf Tauris i Jungfrau v. Orleans, wyd. Gräsera. — **Geografia i historia powszechna.** Głabiński-Finkel, Historia i statystyka austr.-węgier. monarchii. — Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. — **Matematyka.** Baraniecki, Algebra. — Močnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wydanie 3—5. — Kranz, Zadania i zagadnienia z arytmetyki i geometryi dla klas wyższych. — Logarytmy Kranza. — **Fizyka.** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Wydanie 1. i 2. — **Propedeutyka filozofii.** Lindner-Kuleczyński. Wykład psychologii.

V.

Stan zbiorów naukowych.

a) Biblioteka.

1. Biblioteka dla nauczycieli.

W roku ubiegłym wzrosła biblioteka o 36 dzieł w 83 tomach. Ważniejsze z dzieł zakupionych są:

Demosthenes: Reden ed. Sörgel-Deuerling, 2 t.; Krasnowolski: Systematyczna składnia języka polskiego; Thumser: Erziehung und Unterricht; Burckhardt: Griechische Kulturgeschichte, 4 t.; Dziwiński: Wykłady matematyki kurs I; Ehrhard: Grillparzer; Weissenborn: Aufgaben zum Übersetzen ins Griechische, 5 t.; Eberhard: Synonym. Wörterbuch der deutschen Sprache; Matuszewski: Słowacki i nowa sztuka; Clodd: Człowiek pierwotny; Dziędzielewicz: Ważki Galicyi; Bernthsen: Podręcznik chemii organicznej; Feldmann: Piśmiennictwo polskie ostatnich lat dwudziestu, 2 t.; Wundt: Einleitung in die Philosophie; Brückner: Dzieje literatury polskiej; Kolb: Kulturgeschichte der Menschheit; Harder: Schulwörterbuch zu Homers Ilias und Odyssee; Meyer: Die deutsche Literatur des XIX. Jahrhunderts; Beloch: Griechische Geschichte; Heine: Sämtliche Werke; Gloger: Encyklopedia staropolska.

Ważniejsze dzieła otrzymane w darze są:

Wydawnictwa Akad. Umiejętności tomów 23. — Od c. k. Rady szkolnej krajowej: Monatshefte für Mathematik und Physik XIII. Jahrgang; Sprawozdanie o stanie szkół, tomów 8; — Od ks. St. Zaleskiego T. J.: Jezuici w Polsce, t. 5. — Od Rady miejskiej krakowskiej: Statystyka miasta Krakowa. —

Zakład prenumeruje następujące pisma:

1. Annalen für Physik und Chemie. — 2. Ateneum. — 3. Kwartalnik historyczny. — 4. Muzeum. — 5. Pamiętnik literacki Tow. im. Ad. Mickiewicza. — 6. Petermanns Mitteilungen. — 7. Przegląd polski. — 8. Wochenschrift für klassische Philologie. — 9. Verordnungsblatt des Ministeriums für Kultus und Unterricht. — 10. Zeitschrift für die österr. Gymnasien. — 11. Zeitschrift für das Gymnasialwesen. — 12. Przewodnik bibliograficzny. — 13. Poradnik językowy. — 14. Vierteljahrshefte für den geographischen Unterricht. — 15. Wszechświat. — 16. Jahresberichte über das höhere Schulwesen hrsg. r. Rethwisch. — 17. Lehrproben und Lehrgänge.

2. Biblioteka dla młodzieży.

Biblioteka dla młodzieży liczy:

- a) dzieł polskich 996 w 1477 tomach,
- b) dzieł niemieckich 363 w 736 tomach,
- razem dzieł 1359 w 2213 tomach.

I. W r. szk. 1902/1903 zakupiono:

- a) Dzieła polskie: 1. *Amicis-Obrąpalska*. Serce. — 2. *Bełcikowski A.* Ze studyów nad literaturą polską. — 3. *Biart-Rzętkowski*. Podróż mimowolna. — 4. *Biart-Zielińska*. Wyprawa po złote runo. — 5. *Bielański-Łoziński*. Gawędy i powieści (Mac. Pol.). — 6. *Bukowiecka Z.* Dzieci Warszawy. — 7. *Taż.* Żołnierz Deweta. — 8. *Byron-Morawski*. Więzień Czyllonu. (Bibl. powsz.). — 9. *Chołoniewski A.* Tadeusz Kościuszko. (Mac. Pol.). — 10. *Dante A.* — *Korsak*. Boska Komedia (St. Bibl. powsz.). — 11. *Defoe*. Robinson Kruzoe. (Wyd. krak. Tow. ośw. lud.). — 12. *Gałęzowska J. T.* Spełniło się. — 13. *Taż.* Odwet. — 14. *Taż.* Pojednani. — 15. *Gębarski St.* Robinson tatrzański. — 16. *Gruszecki A.* Wśród Tatarów. — 17. *Hoesick F.* Sienkiewicz jako feljetonista. — 18. *Tenże.* Juliana Klaczki Pisma polskie. — 19. *Janko z Grzegorzewic*. Wśród skwaru i lodu (Mac. Pol.). — 20. *Tenże.* Legiony polskie we Włoszech i Niemczech. (Mac. Pol.). — 21. *K. T.* Astronomia podług K. Flamariona. (Mac. Pol.). — 22. *Kipling-Czekalski*. Księga puszczy (2 t.). — 23. *Kraków P.* Wspomnienia wygnanki. — 24. *Kraśński Z.*: a) Nieboska Komedia. b) Psalmi

przyszłości. c) Przedświt. d) Noc letnia. e) Irydyon (Bibl. pow.). — 25. *Tenże*. Pisma (4 t., 2 egz.). — 26. *Łukaszewicz J. A.* Szczęście tylko w ojczyźnie (Mac. Pol.). — 27. *Marrené W.* Trzydzieści lat wśród dzikich. — 28. *Matuszewski I.* Swoi i obcy. — 29. *Mayne Reid-Anczyz*. Polowanie na wieloryba. — 30. *Mazanowski*. Podręcznik do dziejów literatury polskiej. — 31. *Mazanowski A.* Charakterystyki literackie pisarzy polskich. VIII Ignacy Krasicki. (Bibl. powsz.). — 31. *Pieniążek Cz.* O życiu i dziełach A. Mickiewicza (Mac. Pol.). — 32. *Pini T.* Władysław Syrokomla i jego utwory. (Mac. Pol.). — 33. *Przyborowski W.* Na Oceanie Spokojnym. — 34. *Tenże*. Przygody Adamka. — 35. *Tenże*. Widmo Ibrahima. — 36. *Spasowicz Wł.* Pisma (7 t.). — 37. *Szarłowski A.* Stanisławów i powiat jego. — 38. *Tarnowski*, Studya do historyi literatury polskiej (5 t.). 39. *Umiński Wł.* Od Warszawy do Ojcowa. — 40. *Tenże*. Cuda przemysłu. — *Tenże*. W nieznanie światy. — 42. *Wilkoż J.* Dziady Adama Mickiewicza. — 43. *Windakiewicz St.* Mikołaj Rej z Nagłowic. — 44. *Wojciechowski K.* Jan Kochanowski z Czarnolesia (Mac. Pol.) — 45. *Tenże*. Wolne chwile. (Mac. Pol.). — 46. *Zdziechowski M.* Szkice literackie.

b) Dzieła niemieckie: 1. *Bellermann L.* Schiller. — 2. *Ebner-Eschenbach M.* Dorf- und Schloßgeschichten. — 3. *Ganghofer L.* — Der Herrgottschnitzer von Ammergau. — 4. *Goetz W.* Ravenna. (Berühmte Kunststätte. Nr. 10). — 5. *Hachtmann K.* Die Akropolis von Athen. (Gymn. — Bibl. Nr. 35). — 6. *Hauff W.* Lichtenstein. — 7. *Immermann K.* Der Oberhof. — 8. *Kipling R.* Im Dschungel. — 9. *Knackfuss.* Künstler Monographien: a) Tizian, b) Botticelli. — 10. *Mager A.* Moderne deutschen Dichter. — 11. *Marlitt E.* Thüringer — Erzählungen. (2 t.). — 12. *Richter M. L.* Sienna. (Berühmte Kunststätte. Nr. 9). — 13. *Rosegger P.* Das Buch der Norchen (3 t.). — 14. *Schulze. E.* Die römischen Grenzanlagen. (Gymn. — Bibl. Nr. 56.) — 15. *Stifter A.* Ausgewählte Werke (6 t.). 16. *Servaez Fr.* Kleist. —

II. Otrzymano w darze:

a) Dzieła polskie: 1. *Anczyz Wł.* Opisy i przygody z podróży po różnych częściach świata. — 2. *Kochanowski J.* Treny. — 3. *Koneczny Z.* Życie i zasługi A. Mickiewicza. —

4. *Dr. Kurpiel A.* Podręcznik do dziejów literatury polskiej. — *Lepszy L.* Wspomnienia artysty. — 6. *Tenże*, Kultura epoki Jagiellońskiej w świetle wystawy zabytków w 500-letnią rocznicę odnowienia uniwersytetu Jag. — 7. *Tenże*, Pergameniści i papiernicy Krakowscy w ubiegłych wiekach. — 8. *Tenże*, Hermygabinetu archeolog. przy Uniw. Jag. — 9. *Tenże*, Lud wesołków. — 10. *Łoziński W.* Zaklęty dwór (2 t.). — 11. *Mazanowski.* Juliusz Słowacki. (Bibl. powsz.). — 12. *Parylak. P.* Ifigenia w Tau-rydzie. 13 *Szujski J* Wallas. — 14. *Tenże*, Roztrząsania i opowiadania hist. — 15. *Słowacki J.:* a) Marya Stuart. — 6) Lilla Weneda. c) Jan Bielecki. Mnich. Hugo. Arab. (Bibl. powsz.). — 16. *Misy* katolickie. Rocznik XXI i XXII. —

b) Dzieła niemieckie: 1. *Goethe W.* Hermann und Dorothea. (4 egz.). — 2. *Tenże*, Egmont (2 egz.). — 3. *Grillparzer Fr.* Sappho (2 egz.). — 4. *Körner Th.* Zriny. — 5. *Kummer und Stejskatl.* Einführung in die Geschichte der deutschen Literatur. — 6. *Lessing G. E.* Emilia Galotti. — 7. *Tenże*, Minna von Barnhelm. — 8. *Schiller Fr.* Wallenstein. — 9. *Tenże*, Gedichte. — 10. *Schmid Chr.* Die Kapelle bei Wolfsbühl. Das Vogelnestchen.

Udział uczniów i ruch książek w roku szkolnym 1902/1903.

Klasa	Liczba uczniów wypożyczających	Liczba wypożyczonych			
		polskich		niemieckich	
		dziel	tomów	dziel	tomów
I a.	15	70	70	—	—
I b.	18	65	65	—	—
II a.	15	79	79	—	—
II b.	17	59	59	—	—
III a.	14	29	38	—	—
III b.	5	17	21	—	—
IV a.	20	81	90	—	—
IV b.	20	109	128	—	—
V a.	8	39	48	10	10
V b.	12	41	57	12	12
VI a.	15	54	71	29	31
VI b.	25	85	102	15	21
VII a.	16	44	52	24	30
VII b.	32	165	201	42	53
VIII a.	16	45	56	47	49
VIII b.	24	125	180	36	39
Klas 16	272	1097	1317	215	245

3. Biblioteka pomocy koleżeńskiej.

Biblioteka pomocy koleżeńskiej liczy 1829 książek szkolnych. W ubiegłym roku wzrosła o 80 książek, częścią otrzymanych w darze (60), częścią zakupionych. Z biblioteki korzystała znaczna liczba uczniów, a mianowicie rozdano:

W klasie I.	między 60 uczniów	. . .	180	książek
« II.	« 40	« . . .	190	«
« III.	« 30	« . . .	250	«
« IV.	« 30	« . . .	175	«
« V.	« 25	« . . .	120	«
« VI.	« 23	« . . .	75	«
« VII.	« 30	« . . .	80	«
« VIII.	« 12	« . . .	40	«

Razem 250 uczniów . . . 1110 książek.

b) Gabinet fizykalny.

Gabinet fizykalny posiada przyrządów 395. W roku szk. 1902/1903 zakupiono: 1. Magnetoindukcyjny przyrząd Stöhrera. 2. Elektroskop Exnera dla elektryczności atmosferycznej. 3. Rurkę Geisslera z kruczkiem i podstawką do ustawiania na talerzu pompy pneumatycznej. 4. Przyrząd Desprez'a z 6 termometrami. 5. Przyrząd Stöhrera do figur Lissajons. 6. Przyrząd Fricka do objaśnienia działania śruby.

c) Gabinet historyi naturalnej.

Do gabinetu historyi naturalnej zakupiono: Zbiór minerałów (sztuk 30).

d) Gabinet geograficzno-historyczny.

Gabinet geograficzno-historyczny posiada 196 numerów inwentarza. W roku ubiegłym nabyto: 1. I. Langl'a obrazów historycznych 19. — 2. Bamberg's Deutschland. — 3. Bamberg's Europa. — 4. Kiepert's Frankreich. — 5. Kiepert's Alt-Griechenland. — 6. Mayer's Wandkarte zum Studium der Entdeckun-

gen. — 7. Gustawicza Europa w drugiej połowie w. XVI. —
8. Haardt-Gustawicza Austro-Węgry.

e) Gabinet archeologiczny.

Do gabinetu archeologicznego zakupiono w roku ostatnim:
1. Denkmäler der griechischen und römischen Skulptur (Auswahl für den Schulgebrauch aus der von Heinrich Brunn und Friedrich Bruckmann herausgegebenen Sammlung, veranstaltet und mit erläuterndem Text versehen von A. Furtwängler und H. L. Ulrichs). — 2. Akropolis von Athen (Westliche Ansicht, Rekonstruktionsversuch von Bohn). — 3. Forum Romanum (Westansicht von Chr. Hülsen). — 4. Archäologischer Anzeiger (1903).

f) Gabinet rysunkowy.

Do gabinetu rysunkowego zakupiono w roku ubiegłym:
1. Modeli gipsowych 9. — 2. Neue Zeichenvorlagen von Steige.

VI.

Fizyczny rozwój młodzieży.

Oprócz nauki gimnastyki, udzielanej w kl. I — VIII, jako przedmiot obowiązkowy po 2 godziny na tydzień, miały na celu fizyczne wychowanie młodzieży także gry i zabawy, urządzone regularnie w parku Dra Jordana trzy razy tygodniowo, jakoteż wycieczki w bliższe i dalsze okolice miasta, odbywane w towarzystwie nauczycieli już to w celach naukowych, już to dla przyjemności. Przerwy między godzinami szkolnymi przepędzali uczniowie na wolnem powietrzu w dziedzińcu.

10. Pomoc koleżeńska.

Dochód.

Pozostałość z roku 1901/1902	511·35 K.
J. W. hr. Raczyńska	100·00 «
W. P. Morawski	20·00 «
W. P. Hołubowicz	8·00 «
Przy wpisie uczniów zebrano	72·10 «
Uczniowie niższego gimnazjum złożyli	266·02 «
« wyższego « «	290·34 «
Razem . . .	1267·81 K.

Rozchód.

Dla ubogich uczniów wydano na książki, mundurki, obuwie i opłatę szkolną	1110·62 K.
Pozostaje na rok szkolny 1903/1904	157·19 «
Razem . . .	1267·81 K.

Szlachetnym ofiarodawcom składa Dyrekcyja imieniem ubogiej młodzieży najszczerze podziękowanie.

STATYSTYKA ZAKŁADU.

K L A S A															Razem		
I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII			
a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a		b	
53	56	45	47	51	45	41	34	38	33	39	43	35	30	33	33	656	
56	55	54	56	50	53	50	52	42	41	40	33	39	43	30	29	723	
3	3	2	4	4	2	4	1	—	2	—	2	1	—	—	—	28	
59	58	56	60	54	55	54	53	42	43	40	35	40	43	30	29	751	
A mianowicie:																	
1) Z innych zakładów:																	
a) z promocyą		56	53	10	9	11	2	7	10	3	13	3	9	—	3	1	199
b) bez promocyi		—	1	1	5	2	2	—	5	2	3	—	1	4	—	2	28
2) Z tutejszego zakładu:																	
a) z promocyą		—	—	45	46	40	46	45	37	37	26	35	22	24	27	26	498
b) bez promocyi		3	4	—	—	1	5	2	1	—	1	2	3	3	—	—	26
Razem		59	58	56	60	54	55	54	53	42	43	40	35	40	30	29	751
W ciągu roku wystąpiło		4	4	2	6	5	4	2	5	2	5	2	3	9	1	3	59
Z końcem roku szk. 1902/1903																	
było zatem		55	54	54	54	49	51	52	48	40	38	38	32	31	42	27	692
Między nimi było:																	
a) uczniów publicznych		50	52	53	52	47	47	52	46	39	37	37	32	30	41	27	669
b) uczniów prywatnych		5	2	1	2	2	4	—	2	1	1	1	—	1	1	—	23

2. Według miejsca urodzenia było:

Z Krakowa i W. Ks. Krak.	22 ¹	32	21 ¹	24	25	16 ²	12	14 ²	12 ¹	15	16	9	11	13	8	6	256 ⁷
Z Galicyi	28 ³	18 ²	27	23 ²	15 ²	23	30	29	20	18 ¹	16	22	15 ¹	24	16	14	338 ¹¹
Z Król. Polskiego	—	—	2	3	5	3 ²	8	1	5	1	3	—	2	2	3	4	42 ²
Ze Śląska	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	5
Z Moraw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0 ¹	—	—	21
Z Czech	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1
Z Austrii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Z Istrii	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Z W. Ks. Poznańskiego	—	—	1	1	1	1	—	—	1	1	0 ¹	—	1	1	—	1	6 ¹
Z Litwy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Z Bośni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Ze Szwajcaryi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Z Rosyi	0 ¹	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Z Węgier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3 ¹
Z Włoch	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Z Rumunii	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Z Ameryki (Stany Zjedn.)	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Razem	50 ⁵	52 ²	53 ¹	52 ²	47 ²	47 ⁴	52	46 ²	39 ¹	37 ¹	37 ¹	32	30 ¹	41 ¹	27	27	669 ²³

3. Według języka ojczystego było:

Polaków	50 ⁵	52 ²	53 ¹	52 ²	47 ²	46 ¹	51	46 ²	39 ¹	37 ¹	37 ¹	32	30 ¹	41	27	27	667 ²²
Rusinów	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	0 ¹	—	—	1
Niemców	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Razem	50 ⁵	52 ²	53 ¹	52 ²	47 ²	47 ⁴	52	46 ²	39 ¹	37 ¹	37 ¹	32	30 ¹	41 ¹	27	27	669 ²³

4. Według wyznania religij. było:

Religii rzym.-katol.	45 ⁵	47 ²	49 ¹	47 ²	43 ²	42 ⁴	49	41 ²	37 ¹	33 ¹	34 ¹	30	25 ¹	38 ¹	24	23	608 ²³
„ grecko-katol.	—	—	1	1	1	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	7
„ ewang. (augsb.)	3	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6
„ mojżeszowej	2	5	2	3	3	3	3	5	2	3	2	2	4	2	3	4	48
Razem	50 ⁵	52 ²	53 ¹	52 ²	47 ²	47 ⁴	52	46 ²	39 ¹	37 ¹	37 ¹	32	30 ¹	41 ¹	27	27	669 ²³

VIII.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

Wysoka c. k. Rada szkolna kr. rozporz. z dnia 16. grudnia 1902 l. 39.124, poleca Dyrekcyom szkół średnich i Radom szkolnym okręgowym, aby starały się o rozpowszechnienie broszury, wydanej przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, o środkach do zwalczania gruźlicy; rozporz. zaś z dnia 11. grudnia 1902. l. 40.682 poleca aby:

1. Zabronić uczniom całowania się w usta.
2. Starać się, aby młodzież czysto utrzymywała zęby i jamę ust. W tym celu można zalecić kilkakrotne w ciągu dnia przepłukiwanie ust ogrzanym słabym roztworem soli kuchennej naprzemian z roztworem 3% kwasu borowego.

W razie uzasadnionego podejrzenia ucznia o chorobę gruźliczą należy zarządzić lekarskie zbadanie tegoż i w razie stwierdzającego istnienia gruźlicy usunąć go z Zakładu.

IX.

KRONIKA ZAKŁADU.

Rok szkolny 1902/3 rozpoczął się dnia 3 września 1902 r uroczystem nabożeństwem, odprawionem w kaplicy zakładu.

Wpisy uczniów do klasy I. odbywały się 27 i 28 czerwca; do wszystkich klas w trzech ostatnich dniach sierpnia. Na początku roku zapisało się uczniów publicznych 712. Wskutek tego podzielono każdą klasę na dwa oddziały; zakład liczył przeto ośm klas głównych i ośm równorzędnych.

Egzamin wstępny do klasy I. odbył się 30 czerwca i 1 września. Do egzaminu zgłosiło się uczniów 107; z tych przyjęto 101, reprobowano 6.

Dnia 9 września i 19 listopada odprawiono w kaplicy szkolnej żałobne nabożeństwo za spokój duszy ś. p. Cesarzowej Elżbiety.

Zupełny egzamin dojrzałości w terminie jesiennym odbył się w dniach 10—15 (piśmienny) i w dniach 23—26 (ustny), poprawczy zaś w dniach 20 i 22 września pod przewodnictwem c. k. krajowego Inspektora szkół średnich WP. dra L. Germana.

Dnia 14 września odbył się pogrzeb ucznia klasy VII. Bolesława Wilda, młodzieńca bardzo piękne rokującego nadzieje.

Dnia 4 października obchodził zakład uroczystem nabożeństwem Imieniny Najj. Pana.

Dnia 10 października przystąpili uczniowie do spowiedzi, a nazajutrz do komunii św.

Dnia 6 grudnia urządzili uczniowie klasy VII. uroczysty

wieczorek ku czci Zygmunta Krasińskiego. Uroczystość tę zakończył przemową do młodzieży prof. Antoni Mazanowski.

W dniach 8—17 stycznia zwiedzał zakład c. k. krajowy Inspektor szkół średnich W. P. dr L. German.

Dnia 31 stycznia uwiadomił Prezydent miasta Dyrekcyę, iż Rada miejska wybrała członkami miejskiej deputacyi dla tu-tejszego zakładu dra N. Cybulskiego, dra J. Rosenblatta i dra St. Tomkowicza. Grono nauczycielskie wybrało więc prof. J. Dziurzyńskiego i J. Przybylskiego na delegatów swych do współdziałania z tą deputacyą.

W czasie od 14 do 18 marca odbyli uczniowie rekolekcyę wielkopostne i przystąpili do św. Sakramentów pokuty i ołtarza. Egzorty dla klas niższych miał ks. prof. St. Puszet, dla klas wyższych ks. Wojciech Stafij T. I.

Dnia 1 kwietnia odbył się pogrzeb ś. p. Kazimierza Tobczyka. Był to nauczyciel, zalecający się nadzwyczajną sumiennością w wypełnianiu obowiązków służbowych, rozumną życzliwością dla młodzieży i wielką uprzejmością w stosunkach koleżeńskich. To też pozostawił po sobie żal prawdziwy i wśród uczniów i wśród kolegów. Cześć jego pamięci!

Dnia 5 maja przysłuchiwał się nauce religii rzym. kat. w klasie VI b i IV b jako komisarz biskupi Przew. ks. dr. Stanisław Spis, kanonik kapituły katedralnej i prof. uniwersytetu.

Piśmienny egzamin dojrzałości w terminie letnim odbył się w dniach 2—15 maja; ustny w dniach 2—13 czerwca pod przewodnictwem W. P. Seweryna Arzta, dyrektora c. k. gimnazjum w Wadowicach. Dnia 14 czerwca rozdano abiturientom świadectwa. Przy tej sposobności przemówił do nich prof. dr Antoni Kurpiel, imieniem zaś abiturientów podziękował profesorom za trudy i życzliwą opiekę Witold Małkowski.

Dnia 7 czerwca odbyła się uroczystość poświęcenia sztandaru szkolnego, ofiarowanego przez p. Małkowską. Przy tej sposobności przemawiali do młodzieży ks. kan. Stanisław Puszet, dyrektor zakładu i c. k. krajowy Inspektor szkół średnich WP. dra L. German, imieniem zaś uczniów przemówił abiturient Witold Małkowski.

Dnia 22 czerwca przystąpili uczniowie do spowiedzi, a na-jutrz do komunii św.

Dnia 27 odprawiono w kaplicy szkolnej żałobne nabożeństwo za spokój duszy ś. p. cesarza Ferdynanda.

Rok szkolny 1902/3 zakończono dnia 28 czerwca nabożeństwem dziękczynnem, po którym uczniowie otrzymali świadectwa za drugie półrocze.

Wspomnienie pośmiertne.

Jan Bystron urodzony w roku 1860 w miejscowości Dolne Datynie w powiecie Cieszyńskim, ukończył nauki gimnazyalne w Cieszynie, poczem wydział filozoficzny w Krakowie. Niezwykłe zdolności przy pełnej zapалу i wytrwałości pracy sprawiły, że jako słuchacz wydziału filozoficznego został zwyczajnym członkiem tegoż seminaryum, poczem na podstawie rozprawy p. t.: »O mowie polskiej w dorzeczu Słonawki i Łucyny w księstwie Cieszyńskim«, otrzymał stopień doktora filozofii. W tym samym roku uzyskawszy z Ministeryum oświaty stypendyum, udał się do Lipska, gdzie prócz języka i literatury niemieckiej studyował sanskryt i gramatykę porównawczą przez dwa lata. W roku 1888 powrócił do Krakowa, gdzie otrzymał posadę zastępcy nauczyciela w c. k. gimnazyum III. W tymże roku zdał kwalifikacyjny egzamin na nauczyciela szkół średnich, i w tym charakterze został przeznaczony do c. k. gimnazyum w Stryju. Po dwóch latach wrócił do Krakowa jako stały nauczyciel języka niemieckiego w c. k.

gimnazyum III-ciem. Obowiązki pełnił z całą żarliwością gorącej swej duszy, miłością dla młodzieży i poczuciem obowiązku. Prócz prac obowiązkowych w zawodzie nauczycielskim, związany ściśle z Akademią umiejętności, która go zamianowała swym członkiem korespondentem, ogłaszał cenne, gruntowne prace z zakresu języka polskiego. Nie oszczędzał sił swoich, i mimo rad lekarzy, nie nałożył hamulca nadmiernej pracy, mimo groźnych zwiastunów zbliżającej się ciężkiej choroby. Katastrofa przysła i złamała to życie, pojmowane tak szlachetnie, spędzone tak pożytecznie.

Roku 1892 zachorował na rozstrój nerwowy, który mimo usiłowań lekarzy, spowodził śmierć po kilku miesiącach.

Żal wielki pozostawił po sobie, lecz można powiedzieć o nim: *non omnis mortuus*, bo piękny i wzniosły przykład niezmordowanej pracy, przyświeca tym, co go znali, i wywołuje dla jego pamięci uczucie czci i szacunku.

X.

KLASYFIKACYA UCZNIÓW

za II półrocze roku szkolnego 1902/1903.

Klasa I. A.

Stopień celujący:

Balicki Józef
Bystron Jan
Czaplicki Stanisław
Gürtler Wojciech
Kuřakowski Stanisław
Parvi Hieronim
Pizło Józef
Korzeniowski Andrzej (pr.)
Morawski Edward (pryw.)

Elterlein Seweryn
Frühling Fryderyk
Goldmann Samuel
Gruchacz Jan
Hnilko Ignacy
Jarzyna Wojciech
Kłobukowski Włodzim.
Kolitscher Adam
Koneczny Stanisław
Leśniak Tadeusz
Lipowski Tadeusz
Łapiński Stefan
Miąsik Kazimierz
Pilawski Alexander
Pindelski Stanisław
Plutyński Stanisław

Radwański Józef
Schmidt Stanisław
Sebesta Włodzimierz
Spohn Ferdynand
Straszewski Ryszard
Szumski Jan
Śliwiński Włodzimierz
Uhl Adolf
Wadowski Alfred
Wyrwiński Maryan
Zamkowski Franciszek
Zemliczka Antoni
Żuliński Kazimierz
Barański Ludwik (pryw.)
Chramiec Andrzej (pr.)
Małachowski Rysz. (pr.)

Stopień pierwszy:

Abdermann Zygmunt
Bier Rudolf
Binczycki Jan
Czasz Kazimierz

Stopień drugi otrzymało 6, do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczone 3, nie klasyfikowano 1 ucznia.

Klasa I. B.

Stopień celujący:

Drożański Ludwik
Jarosz Zygmunt
Lustgarten Alfred
Mirecki Franciszek
Pajak Ludwik
Spyt Robert
hr. Morstin Jan (pryw.)

Bujak Andrzej
Bujak Ignacy
Cetera Władysław
Dąbrowski Stanisław
Dominik Andrzej
Dunaj Juliusz
Eibenschütz Aron
Feret Zygmunt
Folda Jan
Friedlein Adam
Friedlein Władysław

Fura Adam
Golyska Władysław
Gubernat Adam
Guzek Bronisław
Handel Wilhelm
Janošek Wiktor
Jetel Wacław
Karasiński Stanisław
Kolitscher Karol
Litwicki Adam
Matz Alfred
Mroczek Wilhelm

Stopień pierwszy:

Bochenek Stanisław
Brunner Rafael

Palka Stanisław
Podwiński Henryk
Polaczek Henryk
Rachwał Józef
Rechter Adolf

Repetowski Adam
Rzadkosz Andrzej
Sadel Władysław
Stączek Stanisław
Süssel Adolf

Tippe Wilhelm
Wiśniewski Marian
Wojewoda Marian
Zatorski Tadeusz
Kicia Alexander (pryw).

Stopień drugi otrzymało 2, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4.

Klasa II. A.

Stopień celujący:

Ameisen Aleksander
Beck Alfred
Czepiec Walenty
Frasaszek Stanisław
Gutkowski Tadeusz
Kamiński Mikołaj
Książek Jan
Lehr Tadeusz
Łoś Ludwik
Maxymowicz Włodzim.
Mazanowski Antoni
Pawlas Tadeusz
Pułczyński Władysław
Stopa Józef
Zaawilichowski Jan
Zajączkowski Witold

Żmuda Juliusz
Bidziński Tadeusz (pryw.)

Stopień pierwszy:

Brzydki Ferdynand
Datoń Franciszek
Foremny Romuald
Gabrys Jan
Gatty Adam
Golański Jan
Górski Waleryan
Hajduga Jan
Honkisz Józef
Józefczyk Stanisław
Kalkstein Kazimierz
Kawecki Adam

Keller Jan
Kowalski Antoni
Kruszyna Jan
Kruszyński Karol
Kuzara Jan
Meisner Jan
Mikolajczyk Jakób
Mildner Czesław
Rozmarynowicz Boles.
Sandoz Feliks
Senkowski Alfons
Suder Franciszek
Tarczyński Mieczysław
Tokarski Tadeusz
Ujejski Stanisław
Wiater Józef
Zbrozek Felix

Stopień drugi otrzymało 3, do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 3 uczniów.

Klasa II. B.

Stopień celujący:

Bachleda Jan
Dzius Ludwik
Katz Leopold
Krug Jerome
Lankau Jan
Przybylski Tadeusz
Tombiński Tadeusz

Dambski Antoni
Dudek Tomasz
Dziurzyński Kazimierz
Gagatnicki Antoni
Kaschnitz Karol
Kawecki Adam
Konopka Julian
Korczyński Jerzy
Krzemień Jan
Lankau Józef
Lemler Salomon
Lepszy Jan
Łatkiewicz Czesław
Matz Oskar
Miller Bogumil

Niedzielski Zbigniew
Pawelek Adam
Piernikarski Stanisław
Pollak Mieczysław
Rosiek Józef
Salabura Władysław
Serczyk Wojciech
Siwek Władysław
Skorupa Józef
Stokłosiński Tadeusz
Śliwiński Tadeusz
Talar Józef
Terlikiewicz Jerzy
Tomaszkievicz Józef
Tyczka Tadeusz

Stopień pierwszy:

Bartł Władysław
Bieńkowski Jan
Błasiak Jan
Bystroń Andrzej
Cholewa Michał

Stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 4 publ., 1 przyw.

Klasa III. A.

Stopień celujący:

Bojanowski Gustaw

Cedzyński Eugeniusz
Giełdanowski Rudolf

Jentys Stanisław
Łoś Janusz

Neuger Konrad
Żmuda Marian

Stopień pierwszy:

Blumenfeld Oskar
Buła Józef
Cetnarski Józef
Chitry Adam
Chlebowski Tadeusz
Cybulski Witold
Dembowski Adam
Frühling Ryszard

Gadomski Jan
Gliwa Wojciech
Grek Kazimierz
Grzybowski Alexander
Jarmutowski Stefan
Koneczny Czesław
Kraśński Antoni
Kwapiński Jan
Leszko Bronisław
Leszko Ludwik
Ławrowski Stefan
Markowski Jan
Mikulski Adam

Broel Plater Andrzej
Sarek Roman
Schuler Adolf
Siedlecki Felix
Sokolich Jan
Swolkień Zygmunt
Szejkowski Stanisław
Ślizowski Kamil
Wojdala Paweł
Zaleski Ztefan
Żurowski Stanisław
Ullrichówna Elwira (pr.)

Stopień drugi otrzymał jeden uczeń publiczny, stopień trzeci jeden uczeń prywatny, do egzaminu poprawczego przeznaczono 7 uczniów.

Klasa III. B.

Stopień celujący:

Brandys Marian
Brończyk Stanisław
Dąbrowski Jan
Gąsuszka Czesław
Kłosiński Edward
Knorek Jan
Kowalski Marian
Niedziela Władysław
Płoszewski Leon
Siemionów Włodzimierz
Sonnenthal Pesachie
Szluha Roman
Wawro Alojzy
Zaleski Zygmunt

Stopień pierwszy:

Biehler Karol
Chelmiecki Seweryn
Chybiński Eugeniusz
Dunin Roman
Gonsienica Emil
Grenik Adolf
Gwiazdomorski Kazim.
Hnilko Karol
Klemensiewicz Bolesław
Klemensiewicz St.
Konopka Roman
Kubin Jan
Łukiewicz Kazimierz
Masłoń Roman
Michalski Bolesław

Pawlas Eugeniusz
Polaczek Zygmunt
Rogoziński Emil
Rokosz Maksymilian
Singer Jan
Sobolewski Tadeusz
Srokowski Tadeusz
Szczepaniec Stanisław
Świerzyński Witold
Toffan Włodzimierz
Ujejski Łukasz
Warzecha Władysław
Wiśniowski Tadeusz
Zembaczyński Stanisław
Cieślewicz Wł. (prywat.)

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń publiczny i 2 uczniów prywatnych, do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 3 uczniów publicznych.

Klasa IV. A.

Stopień celujący:

Babiarz Zdzisław
Garbiński Bolesław
Hosaja Andrzej
Mazanek Józef
Raczko Bolesław
Wach Kazimierz

Stopień pierwszy:

Ball Tadeusz
Buczowski Marian
Byszewski Ignacy
Chramiec Witold

Lubecki Marian
Łysakowski Józef
Chrzanowski Zygmunt
Czasz Stanisław
Fromhold Adolf
Gajdziński Wacław
Gatty Kazimierz
Grabarski Teodor
Groele Zdzisław
Holobek Adolf
Jicha Bolesław
Król Stefan
Lepszy Adam

Marszałek Marian
Marszałek Mieczysław
Mostowski Włodzimierz
Müller Alfred
Namysłowski Władysław
Pareński Jan
Piotrowski Edward
Pirowski Józef
Raff Henryk
Rapalski Gustaw
Reimann Henryk
Rozenzweig Józef
Sinkiewicz Tadeusz

Solecki Mieczysław
Straszewski Stanisław
Strycharski Bolesław
Stryjeński Antoni

Szanecki Kazimierz
Szotarski Michał
Tokarski Maryan
Trombars Wilhelm

Walczak Henryk
Wejers Wacław
Wiertel Franciszek
Worwa Władysław

Stopień trzeci otrzymało 3 uczniów, do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 1.

IV. B.

Stopień celujący:

Blatt Chaim
Broda Teodor
Hubl Adolf
Müller Alfred
Wałek Tadeusz
Witkowski Andrzej

Germasz Wacław
Gerżabek Janusz
Goldmann Józef
Górecki Mieczysław
Grodyński Edward
Hajduk Jan
Jaśkowski Piotr
Józefczyk Józef
Juras Franciszek
Korczyński Edmund
Kruszyński Tadeusz
Litwicki Władysław
Liwacz Józef

Loster Józef
Lustgarten Józef
Łasiński Włodzimierz
Marynowski Artur
Miasik Stanisław
Palichleb Leopold
Rajtar Wojciech
Sokołowski Julian
Strzelbicki Waleryan
Szpiro Leon
Tomiak Stanisław
Tyralski Tadeusz
Wojtaszek Roman
Zieja Tadeusz

Stopień pierwszy:

Baran Ignacy
Cześnikiewicz Stefan
Domiczek Karol
Drobniewicz Władysław
Drzewicki Bazyli

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 5, do egzaminu uzupełniającego 1.

Klasa V. A.

Stopień celujący:

Dziurzyński Adam
Rozmarynowicz Mieczysław
Zabner Berisch

Haraschin Stanisław
Hauser Ludwik
Jala Wincenty
Józefik Andrzej
Kaufmann Maksymilian
Łaszczy Jerzy
Meyer Jan
Mildner Władysław
Orszulski Roman
Orzechowski Franciszek
Parylak Tadeusz
Pniewski Tadeusz

Rożankowski Jan
Rzeszódka Władysław
Sadowski Gustaw
Sandoz Wiktor
Seidler Wilhelm
Stadler Karol
Syrek Maksymilian
Then Stefan
Tyrkalski Felix
Wilczyński Stanisław
Wolański Władysław
Zazula Włodzimierz
Stolfa Tadeusz pryw.

Stopień pierwszy:

Bier Artur
Cetnarski Jan
Chowaniec Karol
Hr. Dębicki Leon
Drzewicki Jan
Fischer Bogusław
Gablenz Jerzy

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 1. Do egzaminu poprawczego przeznaczony 1.

Klasa V. B.

Stopień celujący:

Bandura Adam
Brończyk Kazimierz
Czarnek Witold
Karbowiak Michał

Stopień pierwszy:

Bałuk Władysław
Blahot Reinhold
Censer Jakób
Chrzanowski Henryk

Dudzik Wojciech
Gałuszkiewicz Adam
Jurkiewicz Izaak
Kierwiński Józef
Konieczny Mikołaj

Kremer Józef
Krzyśiak Roman
Lambert Stanisław
Nowaczyński Zdzisław

Pociecha Jerzy
Rosenfeld Emil
Rostwórowski Stanis.
Rudnicki Maryan
Sobczyk Walenty

Sporn Wincenty
Starzewski Stefan
Stojowski Feliks
Weloński Jan

Stopień trzeci otrzymał 1 uczeń, do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 10 uczniów publicznych i 1 prywatnego.

Klasa VI. A.

Stopień celujący:

Kornecki Józef
Macharski Leopold
Michalski Franciszek
Morawski Stanisław
Hr. Morstin Ludwik
Piotrowski Władysław
Rachwał Stanisław
Rosenstock Juda
Wasung Tadeusz

Banaś Jan
Burzyński Ignacy
Chęciński Ignacy
Cholewa Ludwik
Czaplicki Mieczysław
Gunia Ludwik
Horowitz Czesław
Korolewicz Wincenty
Lgocki Kazimierz
Makowski Kazimierz
Miziura Edward
Novorolszky Józef

Nycz Adam
Pawik Konstanty
Porebski Maryan
Pyrkiewicz Franciszek
Rospond Kazimierz
Ryś Stanisław
Seidler Waleryan
Soltysik Józef
Hr. Stadnicki Andrzej
Stasiński Zygmunt
Tombiński Mieczysław
Windak Leon
Żardecki Aleksander

Stopień pierwszy:

Balanda Stanisław

Stopień trzeci otrzymał 1 uczeń, do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 1 ucznia.

Klasa VI. B.

Stopień celujący:

Czarnek Zbigniew
Dubas Władysław
Grzegorzczak Maryan
Hajduk Antoni
Pizło Stefan
Surzycki Wacław

Stopień pierwszy:

Barabasz Lesław
Jicha Gustaw
Konopka Jerzy
Krieger Alfred
Kwaśniewski Stanisław
Lipski Jakób
Łukiewicz Aleksander
Marszałek Jan

Müller Maryan
Piątkowski Józef
Pierzchała Juliusz
Przychodźki Stanisław
Raczyński Maryan
Tatara Klemens
Walter Bolesław
Żymirski Juliusz

Stopień drugi otrzymało 6, do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 2 uczniów, do egzaminu uzupełniającego 2 uczniów.

Klasa VII. A.

Stopień celujący:

Tretiak Andrzej
Turnau Łucyan

Duda Józef
Feliksiewicz Alfred
Gruszecki Wojciech
Hnilko Antoni
Kowanetz Franciszek
Malinowski Alojzy
Pawlinger Löbl

Rosenstock Salomon
Świerż Stanisław
Trzeciak Stefan
Weber Rudolf
Wolański Franciszek
Zieliński Marcin
Kowalski St. pryw.

Stopień pierwszy:

Babala Stanisław
Chęciński Albin

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 6 uczniów, do egzaminu uzupełniającego 2.

Klasa VII. B.

Stopień celujący:

Bojanowski Henryk
Bytowski Felix
Drozdowski Edward
Dudek Stanisław
Gasienica Stanisław
Hajduk Felix
Robel Jan

Stopień pierwszy:

Ader Izaak
Balanda Kazimierz
Bialikiewicz Szczep.
Buzek Jerzy
Denker Jerzy

Dębowski Franciszek
Dobrzański Celestyn
Drapella Kazimierz
Drohojowski Stan.
Gadomski Tadeusz
Gieleżyński Wiktor
Goldmann Naftali
Habliński Tadeusz
Herlinger Fryderyk
Kajetanowicz Otto
Kopczyński Leon
Kotarba Stanisław
Leszczycki Kazimierz
Leszko Władysław
Novák Stefan

Owczarzak Józef
Paszkowski Bolesław
Paszkowski Maryan
Pawlica Władysław
Pniowski Witold
Roźnowski Jerzy
Rzepecki Jan
Senisson Stanisław
Sośnicki Stanisław
Syska Stanisław
Szyska Michał
Switalski Adam
Widuch Piotr
Zangen Bolesław
Kroneiser Rysz. (pryw.)

Klasa VIII. A.

Stopień celujący:

Hobrzyński Władysław
Hubert Zygmunt

Stopień pierwszy:

Armer Ansel
Bachorz Kazimierz
Bogacki Antoni
Fischer Jan
Gawel Bolesław

Kawecki Roman
Kruszyński Tadeusz
Krzysztoń Kazimierz
Kurnikowski Kazim.
Launsky Hugo
Lustgarten Izrael
Namysłowski Stanisł.
Piasecki Tadeusz
Regec Zygmunt
Reicher Władysław

Sebesta Jarosław
Staszewski Zygmunt
Szulimowicz Marek
Weinert Czesław
Włodek Jan
Wojtasiewicz Albin
Wojczyński Władysł.
Wróbel Stefan
Zarzycki Edward
Zarzycki Mieczysław

Klasa VIII. B.

Stopień celujący:

Bittner Władysław
Hajduk Stanisław
Niemczewski Bogdan

Stopień pierwszy:

Ciulik Rudolf
Dzieduszycki Jerzy
Fijałek Jakób
Gajdziński Edward

Janikowski Tadeusz
Jurkowiec Dawid
Kleszczyński Bogusł.
Koch Zygmunt
Kozubowski Maryan
Krupiński Józef
Małkowski Witold
Małkowski Stanisław
Ostrowski Adam
Ożegalski Jan

Pultorak Władysław
Rudnicki Stanisław
Senkowski Alojzy
Sobolewski Mieczysł.
Streimer Samuel
Stryjeński Paweł
Timberg Samuel
Wolf Emanuel
Woliński Władysław
Zabierowski Stefan

Wynik egzaminu dojrzałości

w terminie letnim roku szkolnego 1902/1903.

Do egzaminu ustnego zgłosiło się:

a) Uczniów publicznych 56
b) Eksternistów 5

Razem . . 61

Z tych uznano za:

a) Dojrzałych z odznaczeniem	8
b) Dojrzałych	43
Pozwolono po feryach powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu uczniom	6
Reprobowano na rok	
a) Uczniów publicznych	1
b) Eksternistów	3
Razem	61

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

Armer Ansel	Kleszczyński Bogusław	Šebesta Jarosław
Bachorz Kazimierz	Koch Zygmunt	Senkowski Alojzy
Bandrowski St. (ekst.)	Kozubowski Maryan	Sobolewski Mieczysław
Bittner Wl. (z odzn.)	Kruszyński Tadeusz	Staszewski Zygmunt
Bobrzyński Wl. (z odz.)	Kurnikowski Kazimierz	Szulimowicz Marek
Bogacki Antoni	Launsky Hugo	Szymański Antoni (ekst.)
Ciulik Rudolf	Lustgarten Izrael (z od.)	Timberg Samuel
Dreziński Jan (ekst.)	Malkowski Witold	Weinert Czesław
hr. Dzieduszycki Jerzy	Mańkowski Stanisław	Włodek Jan
Fijalek Jakób (z odzn.)	Namysłowski Stanisław	Wojtasiewicz Albin
Fischer Jan	Niemczewski B. (z od.)	Wolf Emanuel
Gawel Bolesław	Ostrowski Ad. (z odzn.)	Woliński Władysław
Hajduk St. (z odzn.)	Ożegalski Jan	Woyczyński Władysław
Hubert Zygmunt (z od.)	Piasecki Tadeusz	Wróbel Stefan
Janikowski Tadeusz	Regec Zygmunt	Zabierowski Stefan
Jurkowicz Dawid	Reicher Władysław	Zarzycki Edward
Kawecki Roman	Rudnicki Stanisław	Zarzycki Mieczysław

OGŁOSZENIE.

Wpisy uczniów tak publicznych jakoteż prywatnych na rok szkolny 1903/1904 odbywać się będą w *trzech ostatnich dniach sierpnia* od godziny 8. do 12. przed południem. Uczniowie mają do wpisów zgłaszać się osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów.

Uczniowie *tutejszego zakładu* muszą przy wpisie wykazać się świadectwem szkolnem z ostatniego półrocza.

Uczniowie, *przybywający z innych zakładów* do klasy II. lub wyższej, muszą przy wpisie przedłożyć:

1. Metrykę chrztu lub urodzenia;
2. Świadectwo szkolne z ostatniego półrocza, opatrzone potwierdzeniem Dyrekcyi, iż można ich przyjąć do innego zakładu;
3. Dekret uwolnienia od opłaty szkolnej.

Uczniowie, *chcący uzyskać przyjęcie do klasy I*, muszą przy wpisie przedłożyć:

1. Metrykę chrztu lub urodzenia na dowód, że ukończyli już 10. rok życia, albo ukończą go przed 1. stycznia 1904 roku;
2. Świadectwo szkolne za ostatnie półrocze, jeżeli pobierali naukę w szkołach publicznych;
3. Świadectwo powtórnego szczepienia ospy, odbytego w roku poprzedzającym wstąpienie do gimnazjum.

Uczniowie, którzy *po dłuższej przerwie w naukach* chcą znowu uzyskać przyjęcie do gimnazjum, muszą:

1. Przedłożyć metrykę, ostatnie świadectwo szkolne, opatrzone przepisaną klauzulą, świadectwo moralności za

czas, w którym nie chodzili do szkoły i świadectwo powtórnego szczepienia ospy.

2. Poddać się egzaminowi wstępnemu za złożeniem taksy egzaminacyjnej w kwocie 24 K.

Każdy uczeń składa przy wpisie 2 K na zbiory naukowe. Uczniowie, nowo wstępujący do zakładu, płacą nadto takse wstępną w kwocie 4 K 20 h.

Równocześnie z wpisami do zakładu odbędą się także wpisy na *bezpłatną naukę przedmiotów nadobowiązkowych*, a mianowicie: języka ruskiego, języka francuskiego, rysunków, stenografii, śpiewu i kaligrafii. Uczniowie klas niższych mogą zapisywać się na tę naukę tylko za wiedzą i wolą rodziców.

Gimnastyka jest dla uczniów wszystkich klas przedmiotem nauki obowiązkowej. O warunkach uwolnienia od tej nauki dowiedzą się uczniowie z początkiem roku szkolnego na pierwszej przeznaczony temu przedmiotowi godzinie, na której wszyscy muszą być obecni.

Uczniowie obowiązani są do składania *opłaty szkolnej*, która za jedno półrocze wynosi 40 K i *musi* być złożona w pierwszych 6 tygodniach każdego półrocza t. j. przed 15. października i 15. marca. Prośby o uwolnienie od opłaty szkolnej, zaopatrzone w ostatnie świadectwo szkolne i *dokładne* świadectwo ubóstwa, należy bez stempla wносить za pośrednictwem Dyrekcyi do Wysokiej c. k. Rady szk. kraj. najpóźniej 20. września w pierwszym, a 20. lutego w drugim półroczu.

Uczniowie *klasy I.* mają złożyć opłatę szkolną za pierwsze półrocze przed dniem 30. listopada; mogą jednak uzyskać odroczenie tego terminu aż do końca półrocza, a nawet uwolnienie od opłaty, jeżeli są ubodzy i od chwili przyjęcia do zakładu okazują co najmniej *dobre obyczaje, dobrą pilność i dobre postępy we wszystkich przedmiotach nauki*. Pragnąc korzystać z tego dobrodziejstwa, winni w ciągu 8 dni po rozpoczęciu roku szkolnego t. j. przed 12. września wnieść za pośrednictwem Dyrekcyi niestemplowane prośby do Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej i załączyć do nich *dokładne* świadectwa ubóstwa.

Miedzy 1. a 15. lutego obowiązany jest każdy uczeń z wyjątkiem bardzo ubogich złożyć 1 K na gry i zabawy szkolne.

Egzamina *poprawcze* odbywają się w trzech ostatnich dniach sierpnia od godziny 3. po południu.

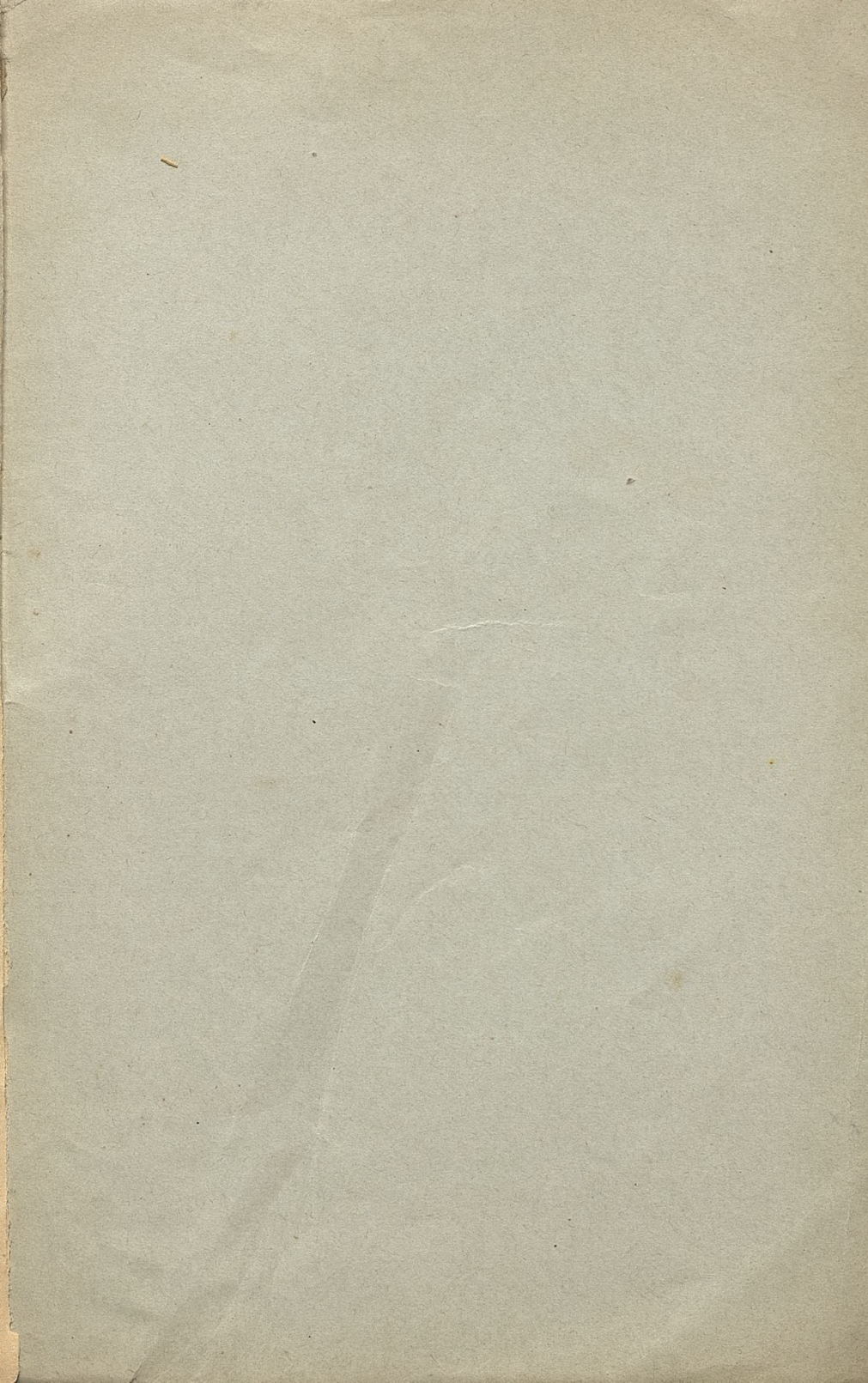
Egzamina *wstępne do klasy I.* odbywają się przed feryami 30. czerwca lub 1. lipca, po feryach 1. lub 2. września. Powtórzenie egzaminu wstępnego przed upływem roku nie jest dozwolone ani w tym samym ani w innym zakładzie.

Egzamina *wstępne do klas wyższych* odbywają się od 5. do 10. września.

Uczniom *zamiejscowym* wolno mieszkać tylko pod nadzorem tych osób, które ściśle stosować się będą do przepisów Regulaminu dla odpowiedzialnych nadzorców, wydanego przez Wysoką c. k. Radę szkolną krajową. Osoby, przyjmujące uczniów na wikt i mieszkanie, muszą zatem we własnym interesie zaznać się dokładnie z treścią tego Regulaminu.

Rok szkolny 1903/1904 rozpocznie się 3. września uroczystym nabożeństwem, w którym wszyscy uczniowie wpisani muszą wziąć udział.

T. Sołtysik.

cz. 200/o